…ДАЛДАА НАЙМААНАЙ, НИИТЫН ЭДЕЭ ХООЛОЙ, КОММУНАЛЬНА АЖАХЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭД!
…АД ЗОНИИЕ БҮРИ БОЛБОСОН ЁҺООР ХАНГАХЫН ТҮЛӨӨ ТЭМСЭГТЫ!
(КПСС-эй ЦК-гай УРЯАНУУДҺАА)

…ЫЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

…УРЯАД ҮНЭН

…КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 259 (10320) | 1963 оной ноябриин 1, пятница | Сэн 2 мүнгэн

Агуухэ Октябриин хүндэлэлдэ 1917 1963

Коммунис нэрээр алдаршахал

…ын Захааминай «Байкал» …й партийна эхин органи… нээмэл суглаан боложо, …истнуудһаа гадна, комсо…д, сомоной Соведэй депу…, колхозой эдэбхитэд хабаа… «Бүхы ажахыгаа комму…э зэргэтэй болгохын тула …гэшүүд, эдэбхитэд юу …гэһэн элидхэл колхозой …иин түрүүлэгшэ, КПСС-эй …ай обкомой гэшүүн нүхэр … Бабалаев хэбэ.

…дэл соонь коммунис ёһоор …ша, ажаһууха бүгэдэ ара…дэлөөнэй түүхэ, тэрэнэй …анар тухай тодорхойгоор …э. Мүн манай республикын …ис ажалай коллективүүдэй …алһаа жэшээнүүд харуу…, энэ талаар колхозой …истнууд болон эдэбхитэдэй …э зорилгонууд онсолон …эгдээ.

— Коммунис ажалай ударнигай, коллективэй хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэмөөр, ажал хүдэлмэридөө үнэн зүрхэнһөө хандадаг, ехэ амжалта туйладаг хүнүүд манай колхоздо олон болонхой. Тиимэ фермэ, гүүртэнүүдшье бии. Энээнһээ уламжалан, бүхы колхозоороо коммунис ажалай хүдэлөөндэ оролсохо дүүрэн арга боломжотойбди,— гэжэ партиин гэшүүн Дугар Доржиевич Цыденжапов мэдүүлбэ.

Тэрэнэй һанамжые суглаанда хабаадагшад бултадаа һайшаагаа.

Коммунис ажалай түлөө бүхы колхозоороо тэмсэхэ хэмжээ ябуулга тодорхойлон хараалха, энэ асуудалые колхозниигуудай хамтын суглаанай үзэмжэдэ табиха гэһэн шиидхэбэри гаргаба.

В. ВАНЧИКОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат, Хандагатайн леспромхозой бага комплексно бригадын бригадир Алексей Павлович Кудряшов байгша оной эхеэр модо отололгые шэнэ аргаар эхилхэ үүсхэл гаргажа, оронойнгоо модо бэлэдхэлэй промышленностиин бага комплексно бригадануудай мүрысөөндэ оролсоһон байгаа. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг бригада шэнэ аргаар ажаллажа, октябриин 23-да 20 мянган кубометр модо бэлэдхэжэ, Эхэ ороной шэнэ барилгануудта эльгээгээ. Энэнь жэлэй түсэбһөө 2 мянган кубометрээр ехэ болоно. Тус бригада модо бэлэдхэлэй промышленностиин бага комплексно бригадануудай мүрысөөндэ илажа, ой модоной, модо болбосоруулдаг промышленностиин хүдэлмэришэдэй профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан вымпелдэ хүртөө. Зураг дээрэ: Хандагатайн леспромхозой директор Е. И. Тугутов, А. П. Кудряшовто дамжуулгын Улаан вымпел барюулжа байна.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Ашаа шэрэлгээ уридлаа

…ай хүйтэнэй дүтэлхэ бүри …мшадай ажалай эршэ …нгадана. Энэнь гайхалтай …ал мүрэнүүдэй мүлһөөр …ахаһаа урид республи… ажахынуудта хэрэгтэй …шаа хэрэгтэй газартань …е тэдэнэр оролдоно.

…н-Үдын пристаньдэ үдэр … олон суднанууд суглар…энэй зариманиинь тама…а бусажа ерэнхэй, зарима…республикын холын ню… эд бараа абаашахаяа …а гарахаар бэлдэнэ.

…замшад Агууехэ Октябриин хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгоор дүүргэнэ. Тэдэнэр ашаа шэрэхэ энэ жэлэйнгээ даабарие болзорһоонь холо урид дүүргэнхэй. Талха, таряа, овощ, шулуу нүүрһэ, горючи болон тоһодолгын материал, модо, барилгын элдэб материал шэрэхэ түсэбөө уридшалаад, ерэхэ жэлэй даабаряар ажаллажа эхилээ. Түсэбөө дүүргэһэн суднануудай олон команданууд холын тамаралгада үшөө дахин гаража, хүдөө тосхонуудта ашаа абаашаха гэжэ шиидэбэ.

Д. Балданов.

…ан-Үдын шэлэй заводой коммунис ажалай ударник Алек… …ифович Ступаков халаан бүхэнэйнгөө нормые ходо үлүүл… …инно-ванна цехтэ түрүүлжэ ябана.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

Жэлэй түсэб—декабриин 1-дэ

Агуусхэ һайндэрэй дүтэлхэ бүри социалис мүрысөөнэй эршэ шангадажа, ажалай шэнэ амжалта туйлагдана. Республикынгаа бүхы ажалшадтай хамта эршэмтэй шангаар ажаллажа байһан Байгалай модоной баазын коллектив һайндэрые эрхим бэлэгтэйгээр угтаха гэжэ зоригжонхой.

Бэлэн продукци ашаалдаг мастер Костиной участок эндэ шалгарна. Тус участогайхид октябриин даабарые болзорһоонь урид дүүргэбэ. Александр Викторович Ин Фа-лин гэгшын даадаг ашаа тээгшэдэй бригада участок соогоо түрүүлжэ, октябриин 24-дэ түсэбөө дүүргээд, даабариһаа гадуур ехэ продукци ашана. Дунда Азиин шэнэ барилгануудта эльгээгдэхэ продукци ашадаг тус бригадынхид үдэртөө 90 кубометр ашахын орондо 120—125 кубометр модо тээдэг болонхой. Мүн нүхэд Кадочниковай, Картенковой бригадын ашаа тээгшэд даабаряа ходо үлүүлэн дүүргэнэ.

Модон хайрсагуудые хэдэг цехэй хүдэлмэришэдэй олонхинь эхэнэрнүүд юм. Тэдэнэр цехүүдэй хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ, бусадта жэшээ харуулжа ябанад. Н. К. Пуховская, А. Л. Вологдина гэгшэдэй бригадынхид дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаад, хэлэһэн үгэдөө хүрэхөөр ажаллана. Тус бригаданууд 10 һарынгаа даабарие бүри октябриин 6-най үдэр дүүргээд, ажалайнгаа эршэ һуладхахагүй гэжэ оролдоно. Тэдэнэр энэ жэлэйнгээ түсэбые декабриин 1-дэ дүүргэхэ, 650 кубометр модо түсэбһөө гадуур вагондо ашаалха зорилго урдаа табинхай. Түрүүшүүлэй үгэ найдамтай, абаһан уялгаяа дүүргэхэл байха.

Эдэ түрүүшүүлэй жэшээгээр баазын бусад цех, участогууд амжалта туйлан ажаллаха гэжэ зоригжоод, дутагдалнуудаа зайсуулхые, түсэбөө үлүүлэн дүүргэхые оролдоно.

А. Сунцаев.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй III сесси

ХҮН ЗОНОЙ АЖАҺУУДАЛ САААШАДАНЬ ҺАЙЖАРУУЛХА ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ

(Депутат К. Л. Барьядаевай хэһэн элидхэлһээ)

Коммунис байгуулалтын мүнөөнэй үе шата дээрэ ажаһуудалай хангалтые һайжаруулха гээшэ нютагай Соведүүдэй шухалын шухала зорилгонуудай нэгэн болоно. Теэдшье дурсагдаһан асуудал тушаа манай Коммунис парти болон Советскэ правительство саг үргэлжын анхарал хандуулдаг ха юм даа. Ажалшан арадай улам ургажа байгаа материальна болон культурна эрилтэнүүдые бүрин гүйсэдөөр хангахын тула манай правительствын зүгһөө һүүлэй жэлнүүдтэ хэдэ хэдэн шухала тогтоолнууд абтаһан байна бшуу. Арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараануудые гаргадаг предприятинуудые, һургуулинуудые, хүүгэдэй саадууд болон яслинуудые бариха хэрэгтэ Совет гүрэн мүнгэ зөөри гамнангүй гаргашална. Тиихэдээ хүн бүхэнэй ажана тэниглэн ажаһуухын тула бүхы арга боломжонуудые ашаглан хэрэглэхэ тушаа ехэ оролдолго гаргана. Энэнь манай республикын ажабайдалай жэшээ дээрэшье айхабтар элеэр харагдана ха юм. Түсэбтэ долоон жэлэй һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада социально-культурна хэмжээнүүдые бэелүүлхэ, худалдаа наймаа эмхидхэхэ, байрын гэрнүүдые бариха, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха хэрэгтэ аяар 191,7 миллионһоо үлүү түхэриг гаргашалагдаа ха юм. Дурсагдаһан үе хугасаа дотор барилгын индустриин хэдэн предприятинууд болон цехүүд ашаглалгада үгтэһэн, үргэдхэгдэһэн байхаһаа гадна, мебель гаргаха, хубсаһа оёхо болон заһаха, гутал оёхо, эдеэ хоолой зүйл үйлэдбэрилхэ олохон предприятинууд хүдэлжэ эхилһэн байна бшуу.

Арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа улам ехээр саг үргэлжэ үйлэдбэрилхэ, байрын гэрнүүдые болон культурно-ажаһуудалай барилгануудые бодхоохо, хүн зоной улам ургажа байгаа эрилтые бүрин гүйсэдөөр хангаха талаар, манай республика материально-техническэ гүйсэд түшэг тулгууритай.

Удаань республика дотор ажаһуудалай хэрэглэмжын ямараар хангагдажа байһан тухай нүхэр Барьядаев тодорхой дэлгэрэнгыгээр тогтон хөөрэжэ үгэбэ.

—Министерство болон управленинүүдэй мэдэлдэ,—гэжэ тэрэ тэмдэглэнэ,—ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха 760 гаран предприятинууд, тэрэ тоодо хубсаһа болон гутал оёхо, заһабарилха 150 предприятинууд, түмэрөөр бүтээгдэһэн хэрэгсэлнүүдые болон ажаһуудалай машина, приборнуудые заһабарилха 25 предприятинууд, гэр доторой мебель бараа заһаха хоёр предприяти, химиин аргаар хубсаһа сэбэрлэхэ, будаха нэгэ предприяти тоологдоно. Мүн совхоз болон колхозойхиие оруулаад, 380 гаран бани, 5 прачечна, 70 парикмахерска, 35 фотографи, шухала хэрэгсэлнүүдые саг зуура барюулхаар үгэдэг 22 пунктнууд республика доторнай бии юм.

Энэ үнгэрөөшэ дүрбэн жэлэй турша дотор ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха хүдэлмэриин хэмжээ 1958 онойхидо орходоо хоёр дахин ехэдхэгдэһэн, мүнгэн дээрээ 1962 ондо 2568 мянган түхэригэй болоһон байна.

Мүн энэ үе хугасаа дотор ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха шэнэ онол аргануud нэбтэрүүлэгдэжэ эхилээ. Жэшээнь, Улаан-Үдэ хотодо хүн зоной эрилтын ёһоор гэр байра сагаадаха, шэрдэхэ, мүн тэндэ жэжэ заһабарилгын хүдэлмэри хэхэ тусхай бюро байгуулагдаа юм. Тэрэшэлэн хүгжэмэй инструментнүүдые заһабарилга, гуталай фурнитура наймаалга гэхэ мэтэ эмхидхэгдээ. Ажаһуудалай хэрэглэмжын приборнуудые заһадаг Улаан-Үдэдэхи комбинадта мүн часнууд андалдагдана. Тиихэдээ эбдэрхэй часаа үгөөд, бүтэн час абажа болохо юм. Гадна дурсагдаһан предприяти мотоколяска, мотоцикл болон мотороллернуудые заһабарилдаг, шэрээнүүдые никелированнэ болгодог, гэр доторой элдэб хэрэгсэлнүүдые, амһартануудые заһабарилдаг болонхой. Хүн зоной хэлэжэ ерэхэдэнь, гэртэнь ошожо, электрын утаһануудыешье заһажа, залгажа үгэнэ.

Ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха предприятинуудай хэдэн арбаад бригаданууд болон халаануд, хэдэн зуун хүдэлмэрилэгшэд коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана, ажалшадые хангамжын болбосорол культурые дээшэлүүлхын хойноһоо оролдоно.

—Гэбэшье,—гээд, элидхэлшэ тэмдэглэнэ,—хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха хэрэгтэ үшөөл ехэхэн дутагдалнууд бии байһаар. Эндэ ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха талаар республикын Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи управлениин мэдэлэй предприятинуудые илангаяа шүүмжэлэн зэмэлхээр байна. Ажаһуудалай али бүхы эрилтэнүүдые хангаха талаар дурсагдаһан управлени гол һуури эзэлнэ. Гэбэшье энэ управлениин олонхи предприятинууд тон хангалтагүйгөөр хүдэлнэ. Жэшээнь, ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха түсэбөө нёдондо жэл 81,2 процент, мүнөө жэлэйнгээ юһэ һарын түсэбые арайхан 76,3 процент дүүргээ.

Ажаһуудалай хэрэглэмжые хангалгын хэмжээн дурсагдаһан управлениин бүхы гаргаһан валовой продукцитай жэшэжэ хараха болоо һаа, ойройдоол 19,6 процент болоно.

Арһаар бүтээгдэһэн болон галантерейнэ зүйлнүүдые, чемодануудые заһабарилга, арһан хубсаһа, эхэнэрэй дотор хубсаһа оёлго, фотографи, химиин аргаар хубсаһа хууралгаар сэбэрлэлгэ гэхэ мэтэ республика доторнай оггошье эмхидхэгдээгүй. Хүдөө нютагта электроутюг, холодильник, угаадаг машина, оёдолой машина болон бусад оньһон хэрэгсэлнүүдые заһабарилха аргагүй.

Городто, хүдэлмэришэнэй тосхонуудта болон хүдөө нютагуудта эхэнэрэй парикмахерсканууд тон үсөөн гээд тон зүб гомдол ородог.

Ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха предприятинуудые олошоруулха, тиимэ хүдэлмэриие үргэнөөр эмхидхэхэ тухай Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1963 оной май һарада баталан абаһан тогтоолые ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха управлени хангалтагүй һулаар бэелүүлнэ. Тус тогтоолой ёһоор үнгэрөөшэ юһэ һарын турша дотор 89 предприятинууд болон пунктнууд нээгдэхэ ёһотой байгаа юм. Харин бодото дээрээ ойройдоол 45-ниинь нээгдээ бшуу. Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха предприятинууд илангаяа хүдөө нютагуудта үсөөнөөр баригдана.

Жэшээнь, байгша оной хоёрдохи кварталда Улаан-Үдын (хүдөөгэй) аймагта гутал заһабарилгын 4 мастерской нээгдэхэ аад, харин Оронго тосхондо гансахан лэ нээгдэһэн байна. Үнэгэтэй, Ехэ-Куналей, Оронго тосхонуудта, Заводской һууринда парикмахерсканууд бии болгогдохо аад, юуншье хэгдээгүй. Гутал хубсаһа оёлгын болон заһабарилгын пунктнуудые олошоруулха даабари мүн лэ дүүргэгдээгүй. Гэбэшье олзо доход үгэнэгүй гээд Шэнэ-Хүрбэ тосхондохи гутал заһабарилгын болон хубсаһа оёлгын мастерскойе, мүн парикмахерскые хааха тухай ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха управлениин зүгһөө захиралта үгтэһэн байна бшуу.

Имэрхүү байдал Баргажанай, Хориин, Түнхэнэй болон бусад аймагуудай тосхон һууринуудта үзэгдэнэ. Городууд болон хүдэлмэришэнэй һууринуудта баһал дутагдал олон. Жэшээнь, Улаан-Үдэ хотодо, мүнөө жэлэй турша дотор ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха 32 предприятинууд баригдаха ёһотой. 10 һара үнгэрбэ. Гэбэшье шэнэ мастерскойнуудые, тусхай пунктнуудые ашаглалгын түсэб ойройдоол 28 процент дүүргэгдээ.

Гадна хүн зониие хангалгын культура болон дүүргэгдэһэн захилнуудай шанар доодо хэмжээндэ байна. Оёлгын болон заһабарилгын хүдэлмэриин шанар муутай байдаг, ехээр удаардаг тухай ажалшадай үмэнэһөө олохон гомдол ороно.

«Победа» гэжэ оёдолой комбинадта аяар 45 захил гутаагдаһан, муу са дүүргэгдэһэн, трикотажна фабрикын дэргэдэхи химиин аргаар сэбэрлэлгэ болон будалга хэдэг пунктда 28 захил һөөргөө бусаагдаһан байна.

Имэрхүү баримтанууд ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха бусадшье предприятинуудта үзэгдэнэ.

Ажаһуудалай талаар туһаламжа үзүүлхэ тухай соносхолгын хүдэлмэри муугаар эмхидхэгдэнэ. Мүн ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха предприятинуудай хүдэлхэ сагынь гуримшуулагдаагүй байһаар. Хоёр халаанда, үдэшын сагта, амаралтын үдэр тон үсөөхэн предприятинууд хүдэлнэ. Зарим предприятинууд үдэрэйнгөө гуримые өөһэдөө дура зоргон соогоо хазагайруулна.

Дээрэ дурсагдаһан баримтанууд дээрэһээ юун элирнэб гэхэдэ, ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха управлениин предприятинууд уялгаяа үшөө мууса дүүргэжэ байна бшуу.

Энэ гээгдэлэй гол нэгэ шалтагааниинь юуб гэхэдэ, управлениин зүгһөө хүтэлбэри һуладана. Теэдшье ажаһуудалай предприятинуудые олошоруулха, ажаһуудалай хэрэглэмжые хангалгада шэнэ онол аргануудые нэбтэрүүлхэ, үйлэдбэриин процессүүдые комплексно ёһоор оньһожоруулха гэхэ мэтын асуудалнууд тушаа анхарал тон багаар хандуулагдана. Ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха зарим предприятинуудай ажал хүдэлмэридэ техническэ бэлэдхэл муутай хүнүүд томилогдошоһон байна.

(Үргэлжэлынь 2-дохи хуудаһанда)

…СССР-эй профсоюзуудай XIII съезд

…эй профессиональна сою… XIII съезд Кремлиин …дэй ордон соо гурбадахи …хүдэлмэрилбэ. ВЦСПС-эй …и тухай тоосоое, комму…ество үргэн далайсатай…гуулха үедэ СССР-эй …юзуудай дүүргэхэ зорил…, мүн Шалгалтын комис…идхэлые делегадууд зүб…сээ.

…э ерэһэн Индиин проф…дэй, Центрально-Афри… Республикын ажалай бү…итын африканска конфе… Хойто Родезиин проф…ай нэгэдэмэл конгрессэй, …профсоюзуудай конгрес…ециин профсоюзуудай де…удые заседаниин эхиндэ …шэ амаршалһан байна. … делегадууд гадаадын …аа ерэһэн айлшадые …альга ташан амаршалаа.

…риин 30-най үглөөнэй за… дээрэ Казагай профсою… республиканска соведэй …шэ **С. П. Полимбетов** тү… үгэ хэлээ. Республика …олоһон гайхамшагта ху…ууд тухай тэрэ хөөрөө. … дүрбэн жэлэй турша … промышленна предприя… баригдажа, ашаглалгада …р байрын барилга үргэ…дэнэ. Энэ үе соо 435 мян… шэнэ байрануудые абаа. … элшэ хүсэ гаргалгаар … олон капиталис оро… тэрэ тоодо Япон болон …ахижа гараа.

…ликын профессиональна … хүдэлмэриин һүүлэй … иилээд һайжарһан ту…глэхэ зуура, профсою…эридэ дутуунуудай үшөө …нда үгэ хэлэгшэ анхарал хандуулаа. Социалис мүрысөө эмхидхэхэ онол арга һайжаруулха талаар, республикын арадай ажахын арга боломжонуудые ашаглаха хэрэгтэ ажалшадые элсүүлхэ талаар бидэнэр үшөөл бага юумэ хэһэн байнабди. Эдэ дутуунуудые зайсуулха, республикын профсоюзуудай хүдэлмэриие бүри һайжаруулха талаар мүнөө үедэ тодорхой хэмжээнүүд абтажа байна гэжэ тэрэ хэлээ.

Манай социалис орон түрүү наука байгуулаа. Тэрэнь олон һалбаринуудай талаар дэлхэй дээрэ түрүү һуури эзэлнэ гэжэ СССР-эй Наукануудай академиин президент **М. В. Келдыш** мэдүүлээ. Мүнөө совет эрдэмтэдэй шиидхэжэ байһан научна гол асуудалнууд тухай съездын делегадуудта тэрэ хөөрэжэ үгэһэн байна.

Енисей мүрэниие хазаарлажа, совет энергетикын асари томо барилга бодхожо байгшадай шэн зоригто ажал тухай Красноярска ГЭС-эй барилгын комплексно бригадын бригадир **Н. И. Смелко** хөөрэжэ үгөө.

Профсоюзуудай Краснодарска хүдөөгэй хизаарай соведэй түрүүлэгшэ **А. З. Копылова** үгэ хэлээ. Ороохо таряа, мал ажалай продуктнуудые элбэгээр абахын, ехээр бэлэдхэхын түлөө бүгэдэ арадай социалис мүрысөөн устьлабинцуудай үүсхэлээр энэ жэлдэ Кубаньда дэлгэрээ һэн гээд тэрэ хэлээ. Мүрысөөндэ хабаадагшад 200 миллион пууд хүрэтэр ороохо таряа гүрэндэ худалдаха гэжэ шиидэһэн байгаа. Энэ уялга амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байна гэжэ тэрэ хэлээ.

Хүдөө ажахые саашадань дэбжээхын түлөө тэмсэлдэ профсоюзууд ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Тэдэнэр социалис мүрысөө эмхидхэнэ, хүтэлбэрилнэ. Хизаар дотор мянга гаран саг үргэлжын үйлэдбэриин зүблөөнүүд байгуулагданхай. Тэдэндэ хабаадагшад хадаа предприятинуудай ажал ябуулгые һайжаруулха зорилготой 10 мянга гаран дурадхал һүүлэй үедэ оруулһан байна. Кубаньда коммунис ажалай түлөө хүдэлөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Тэрээндэ 230 мянга гаран хүн хабаадана.

Гээгдэжэ ябаһан ажахынуудай түрүүшүүлэй зэргэдэ оролгодонь туһалхын тулада профсоюзай организацинууд бага бэшэ юумэ хэнэ.

Гэбэшье хизаарай профсоюзуудай организациин ажал ябуулгада хэдэ хэдэн дутуунууд үшөө бии гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госстройн түрүүлэгшэ **И. Т. Новиков**, СССР-эй элүүрые хамгаалгын министр **С. В. Курашов** болон бусад үглөөнэй заседани дээрэ мүн лэ үгэ хэлээ.

МНР-эй профессиональна союзуудай Центральна Соведэй түрүүлэгшэ **Бямбадоржа** Корейн Арадай-Демократическа Республикын профсоюзуудай түрүүлэгшын орлогшо **Ли Зон Су**, революционно Кубын ажалшадай профцентрэй гүйсэдкомой гэшүүн **Мариа де Лос Анхелес Перну**, Югославиин профсоюзуудай Центральна Соведэй түрүүлэгшэ **Светозар Вукманович-Темпо**, Бүхэжипрын ажалай федерациин генеральна секретарь **Андреас Зиартидес**, Индонезиин профсоюзуудай түлөөлэгшэ **Джувари Сидинатма** гэгшэд съездын делегадуудта аха дүүгэй амаршалга хүргөө.

Заседаниин түрүүлэгшэ, ВЦСПС-эй секретарь **К. А. Гусейнов** иигэжэ хэлээ. Росситай Киргизэй һайн дураараа нэгэдэһээр мүнөөдэр 100 жэл гүйсэбэ. Тиигээд съездэдэ ерэһэн Киргизэй делегациие, тэдэнээр дамжуулан бүхы киргиз арадые алдарта ойтойнь дашарамдуулан, съездын зүгһөө тэрэ халуунаар амаршалаа. Зал соо һуугшад үни удаан альга ташаа.

Азербайджанай профсоюзуудай республиканска соведэй түрүүлэгшэ **К. К. Дадашев**, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, СССР-эй Арадай ажахын дээдэ соведэй түрүүлэгшэ **Д. Ф. Устинов** болон бусад съездын үдэшын заседани дээрэ үгэ хэлээ.

Москвагай профессионально-техническэ училищинуудай һурагшадай делегаци съездые амаршалаа.

Японой профсоюзуудай генеральна соведэй түрүүлэгшэ **Манкити Като**, Арабуудай профсоюзуудай конфедерациин генеральна секретарь **Ассаад Рагех**, Алжирай ажалшадай бүгэдэ ниитын нэгэдэлэй секретарь **Али Рамли**, Финляндиин профсоюзуудай центральна нэгэдэхи түрүүлэгшэ **Вихтори Рантанен**, Латиин Америкын ажалшадай конфедерациин түрүүлэгшэ **Ломбардо Толедано**, Ганын профсоюзуудай конгрессэй генеральна секретариин орлогшо **Джордж Магнус** гэгшэд съезд дээрэ амаршалгын үгэнүүдые хэлээ.

ВЦСПС-эй тоосоото элидхэл тушаа резолюциин проект бэлдэхэ комиссиие съезд үдэшынгөө заседаниин түгэсхэлдэ һунгаба.

(ТАСС).

ТЕЛЕФОН-ТЕЛЕГРАФ-РАДИО
ҺУУЛЭЙ МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

Лаосой коалиционно правительствын премьер-министр Москва ерэбэ

МОСКВА, октябриин 30. (ТАСС-ай корр.). Лаосой коалиционно правительствын премьер-министр принц Суванна Фума һамгантаяа Москва ерэбэ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев һамгантаяа, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо М. А. Лесечко, гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, бусад тусхай тушаалта хүнүүд хүндэтэ айлшанаа Внуковска аэродром дээрэ угтаба.

Н. С. Хрущев принц Суванна Фуматай хөөрэлдэбэ

Лаосой коалиционно правительствын премьер-министр Суванна Фуматай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев октябриин 30-да Кремль соо уулзажа, тэрээнтэй хани ёһоор хөөрэлдэбэ.

(ТАСС).

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Киргизэй Совет Социалис Республикые Ленинэй орденоор шагнаха тухай

Промышленностиие, хүдөө ажахые, соёл болбосоролые хүгжөөлгэдэ киргиз арадай амжалта туйлаһые тэмдэглэжэ, Росситай Киргизэй һайн дураараа нэгэдэһэнһээ хойшо 100 жэлэй ойн гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, **Киргизэй Совет Социалис Республикые Ленинэй** орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. БРЕЖНЕВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль 1963 оной октябриин 30.

Киргизстанда ойн баяр болобо

ФРУНЗЕ, октябриин 30. (ТАСС-ай корр.). Росситай Киргизэй һайн дураараа нэгэдэһээр 100 жэлэй ойе бүхы Киргизстан баярай оршон байдалда тэмдэглэнэ.

Киргиз болонород арадуудай хоорондохи хэтэ мүнхын хани барисаанда зорюулагдажа, Киргизэй ССР-эй Верховно Соведэй ойн баярай сесси мүнөөдэр болобо.

Росситай Киргизэй һайн дураараа нэгэдэһээр зуун жэлэй ой тухай Киргизэй компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Т. Усубалиев элидхэл хэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Д. С. Полянский сугларгашадай зүгһөө халуунаар угтагдан, дэлгэрэнгы ехэ үгэ хэлээ.

Промышленностиин, хүдөө ажахын, соёл болбосоролой хүгжэлтэдэ амжалта туйлаһанайнь түлөө Росситай Киргизэй һайн дураараа нэгэдэһээр зуун жэлэй ойтой дашарамдуулан, Киргизэй ССР-ые Ленинэй орденоор шагнаха тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указые, мүн Киргизэй Компартиин Центральна Комитедтэ, Киргизэй Республикын Верховно Соведтэ болон Киргизэй ССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй эльгээһэн амаршалгын бэшэг нүхэр Полянский уншаа.

Бүхы союзна республиканuудай, Москвагай, Хакасай автономито областиин, Балтиин морягуудай делегацинуудай хүтэлбэрилэгшэд амаршалгын үгэнүүдые хэлээ.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, нүхэр Н. С. Хрущевто эльгээхэ амаршалгын бэшэгые Верховно Соведэй ойн баярай сесси баталан абаа.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй III сесси

ХҮН ЗОНОЙ АЖАҺУУДАЛ СААШАДАНЬ ҺАЙЖАРУУЛХА ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

Һүүлээрнь элидхэлшэ коммунальна ажахын харгы замай болон хэлхеэ холбооной предприятинуудай ажал хүдэлмэри тухай тодорхойгоор хөөрэбэ. Дурсагдаһан һалбаринуудые хүгжөөхын тула республика дотор бага бэшэ хүдэлмэри ябуулагдаа. Түсэбтэ долоон жэлэй дүрбэн жэлэй турша дотор уһа дамжуулха соргонууд 42 километр утатайгаар табигдаа. Улаан-Үдэ хотодо арюудхан сэбэрлэлгын, канализацилгын барилга үргэнөөр хэгдээ. Мүн халуу дулаа дамжуулха трассанууд баригдажа байна. Тосхон һууринуудые болбосон түхэлтэй болгохо, тэндэ радио болон телефон тодхохо талаар ехэ анхарал хандуулагдана. Телевизионно центр болон автовокзал баригдажа ашаглалгада оруулагдаа. Городтохи болон город хоорондын харгы замуудаар пассажирнууд олоор шэрэгдэдэг болоо. Автобусой ябадаг харгы 427 километрээр ута болоо. 458 километрэй зайда хүнгэн таксиин ябаха шэнэ маршрудууд нээгдээ.

Гэбэшье коммунальна хангалгын, хэлхеэ холбооной ажал хүдэлмэридэ, хүнүүдые шэрэлгэ эмхидхэлгэдэ ехэхэн дутагдалнууд бии байһаар.

Банинуудай муугаар хүдэлдэг, уһаар таһалдадаг тухай, зарим үйлсэ болон кварталнуудта ариг сэбэрэй хангалтагүйгөөр сахигдадаг тухай гомдол мэдүүлгэнүүд олоор ороно.

Городуудай, хүдэлмэришэнэй тосхонуудай болон районой центрнүүдтэхи банинууд олонхи ушарта заһабарилга хэхын тула хаагдаһан гү, али уһа, түлишын таһалдаһан дээрэһээ хүдэлмэреэ зогсооһон байдаг. Олохон колхозуудта, зарим совхозуудта, мал ажалай фермэнүүд, отделенинүүд болон бригаданuудта ниитын бани үгы байха юм. Илангаяа буряад колхозуудта иимэрхүү баримтанууд олон үзэгдэнэ.

Ойрын хоёр жэлэй турша дотор хүдөө тосхон бүхэндэ ниитын банинууд, мал ажалай томохон фермэ болон полевой стан бүхэн дээрэ душтэй түхеэрэлгэнүүдые бии болгохо шухала.

Нүхэр Барьядаев элидхэлэйнгээ түгэсхэл дээрэ гэр байрын барилга тухай дэлгэрэнгыгээр тогтожо хэлэбэ. Парти болон Советскэ правительство,—гэжэ тэрэ хэлэнэ,—тон ойрын жэлнүүдтэ гэр байрын асуудал шиидхэхын тула бүхы хэмжээнүүдые бэелүүлэв, бэелүүлжэшье байна. Гэр байра бариха талаар манай республика дотор ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдана.

Гэбэшье барилгын хүдэлмэриин нобшорхо, шанар муутай байха баримтанууд үзэгдэнэ. Гэр байра барилгын түсэб жэлһээ жэлдэ гүйсэд дүүргэгдэнэгүй. Үнгэрһэн жэлдэ тэрэ ойройдоол 66,1 процент, мүнөө жэлэй 9 һарынхи миин лэ 63,5 процент гүйсүүлэгдээ. Олохон гэрнүүд ехэ дутуу дундануудтайгаар ашаглалгада үгтэнэ. Тиихэдэнь ажалшадай зүгһөө гомдол оронгүй яаха гээшэб. Жэшээнь, Улаан-Үдэ хотодо 1962 ондо баригдаһан 97 гэрнүүдэй ойройдоол 36-ниинь «эрхим» ба «һайн» сэгнэлтэтэйгээр абтаа ха юм.

Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, барилгын эмхинүүд Уялга Үүргэдээ үлөөл харюусалга багатайгаар хандана, барилгын ажал хүдэлмэридэ шэнэ онол аргануудые һулаар нэбтэрүүлнэ.

Шэнэ барилга эрхилхын хажуугаар бии байгаа гэр байрануудаа зүбөөр ашаглаха, һайнаар харууһалха шухала. Теэд зарим ушарта гэр байранууд муугаар заһабарилагдана. Гэхэтэй хамта тэндэ ажаһуугшадай ооһэдын хүсөөр гэр байраяа заһабарилха, үйлсэ болон газаагуурхяа ариг сэбэр байлгаха, электроэнерги гамтайгаар гаргашалха гэхэ мэтын үүсхэлые али болохоор дэмжэхэ хэрэгтэй.

Тэрэшэлэн харгы зам бариха, заһабарилха, пассажирнуудые зөөхэ хүдэлмэриие саашадань эрид һайжаруулха шухала. Эндэ ехэхэн дутагдалнууд бии байна. Техническэ шалтагаан дээрэһээ гү, али жолоошодой дуталдаһан дээрэһээ олохон ушарта трамвай болон автобусууд хүдэлхэеэ болишодог. Пассажирскэ хүнгэн транспорт мүнөө хүрэтэр ёһоор хүдэлнэгүй. Һүниин 12 сагта ябаха болоо һаа гү, али дүтэ шадарһаа городой центр ерэхэ болоо һаа, такси дуудахань ехэ бэрхэтэй гээд ажалшад гомдоно.

Холошье ябадаг транспортын хүдэлмэриие һайнаар эмхидхэхэ хэрэгтэй. Олохон автобусууд үбэлэй сагта дотороо дулаасуулагданагүй. Тиимэһээ пассажирнуудынь дааража һууха баатай болоно. Мүн холын аянда гараха пассажирнуудай болон жолоошодой амарха гэр үгы. Автобусуудай тогтодог газарнууд город соошье ёһоор түхеэрэгдээгүй байна.

Харгы зам һайжаруулха түшаа харгы барилгын болон заһабарилгын Буряадай управлени, Эрхүү—Улаан-Үдэ хоёрой хоорондохи харгын управлени, коммунальна ажахын министерство, городской болон аймагай Соведүүдэй гүйсэдкомууд анхаралаа үшөөл багаар хандуулна, харгы бариха болон заһабарилха түсэбөө дүүргэнэгүй.

Гэр бүлэ дотор эхэнэрэй ажал хүдэлмэриие хүнгэдхэхэ асуудал түшаа элидхэлшэ дэлгэрэнгыгээр тогтожо хэлэбэ.

Гэр доторой ажал хүдэлмэриин сагые бага болгохо түшаа эгээ мүнөөнһөөшье хэмжээнүүд абтажа эхилээ ха юм. Ниитын эдеэ хоолой эмхинүүд, оньһожоруулагдаһан прачечна, хүүгэдэй эмхи зургаанууд, ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха предприятинууд жэлһээ жэлдэ улам олошорно. Энээнэй аша түһаар гэр бүлын материально-ажаһуудалай эрилтэнүүдые һайнаар хангаха арга олгогдоно. Мүн эхэнэрэйшье ажал хүдэлмэри хүнгэдхэгдэнэ.

Энэ талаар манай эндэ зарим тэды хүдэлмэри ябуулагдаа. Гэбэшье хэһэн юумэмнай угаа бага. Жэшээнь хубсаһа угаалга абажа үзэе. Энэмнай ехэнхидээл бар хүсөөр хэгдэнэ ха юм. Городууд болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудта оньһожоруулагдаһан миин лэ 5 прачечна бии. Харин тэдэнэр ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай, хүүгэдэй болон эмнэлгын эмхи зургаануудай хэрэглэмжые хангажа байдаг юм.

Городууд, хүдэлмэришэдэй тосхонуудһаа гадна, аймагай түбүүдтэ болон томо томо совхоз, колхозуудта оньһожоруулагдаһан прачечна олошоруулха түшаа коммунальна ажахын министерство, аймагай болон городской Соведүүдэй гүйсэдкомууд шиидхэхы хэмжээ абаха ёһотой. Шэнээр бодожо байгаа кварталнуудта мүн лэ прачечна нээхэ шухала. Гадна оньһожоруулагдаһан бүхы прачечнанууд хоёр халаан соо хүдэлхэ, хубсаһа суглуулха болон гэртэнь абаашажа үгэдэг суглуулгын пунктнууд олошорхо ёһотой.

Гэр доторой болон культурно-ажаһуудалай хэрэгсэлнүүдые хүлһөөр барюулга һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд дэлгэрэнхэй. Манай республика дотор мүнөө үедэ тиимэ үүргэтэй 22 пунктнууд хүдэлнэ. Теэд энэмнай тон лэ үсөөдэнэ. Ойрын хоёр-нэгэн жэл соо тиимэ пунктнуудые улам олошоруулха, хүлһөөр барюулдаг хэрэгсэл болон зүйлнүүдые олон янзын болгохо шухала.

Республика доторнай һургуулида ороодүй үхибүүдые хүмүүжүүлхэ эмхинүүд үсөөдэнэ. Жэшээнь, республикын гэгээрэлэй министерствын данса дээрэһээ хаража үзэхэдэ, гансахан лэ ЛВРЗ-дэ аяар 2600 үхибүүд саадуудта болон яслинуудта ябаха ёһотой аад, гэртээ байдаг.

Дурсагдаһан ушарай гол шалтагаан юуб гэхэдэ, хүүгэдэй саадуудые болон яслинуудые барилгын түсэб хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэнэ. Энэ талаар илангаяа совнархозой мэдэлдэ байһан барилгын предприятинууд, республикын олохон колхоз болон совхозууд ехэ зэмэтэй. Жэшээнь, хүүгэдэй тиимэ эмхи зургаануудые бариха, ашаглалгада оруулха түсэбөө совнархозойхид 1959 ондо миин 24 процент, 1960 ондо—29 процент, 1961 ондо—47, мүнөө жэлэй 9 һарын түсэбые арайхан гэжэ 25 процент дүүргэһэн. Колхоз болон совхозуудые абажа хараха болоо һаа, бүришье тулюур байдалтай. Жэшээнь, 1962 ондо колхозой хүүгэдэй 15 саадууд баригдажа, ашаглалгада оруулагдаха аад, ойройдоол ганцань лэ баригдаа. Харин совхозуудта нэгэншье гэр байра гүйсэд баригдаагүй.

Хүүгэдэй гэр байрануудые барилгада иимэ харюусалгагүй, албан хойрогоор хандадаг барилгын эмхинүүдэй, колхоз болон совхозуудай, промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ хатуу шанга эрилтэ табихаар болоо.

Тиихэдээ колхозуудай, предприятинуудай фондын мүнгэ зөөреэр гү, али үүсхэлтэ ёһоор хүүгэдэй эмхинүүдые бариха түшаа онсо анхарал хандуулмаар. Энээнтэй нэгэн доро интернат һургуулинуудай хэрэглэмжые гүйсэдөөр хангаха болонобди.

Хүн зоной материальна болон культурна эрилтые хангаха хэрэгтэ совет худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоолой предприятинууд ехэхэн үүргэ дүүргэнэ. Эдээнэй зүбөөр хүдэлжэ шадаһан дээрэһээ ажал хүдэлмэриин бүтээсэ, ажаһуудалнайшье нилээд дулдыдаха байна,—гээд элидхэлшэ үргэлжэлүүлнэ.

Бараа захин асархадаа худалдаа наймаанай министерство, оптово баазанууд ехэ алдуу гаргана.

Баазада болон магазинуудта ехэ эд бараанай бии байбашье наймаа болодоггүй ушар тохёолдоно.

Арадай хэрэглэлэй эд бараа гаргадаг промышленна предприятинуудта шангахан эрилтэ табихаар болоо. Зарим промышленна предприятинууд, илангаяа Арадай ажахын совнархозой предприятинууд, арадай хэрэглэлэй шухала эд бараа саг болзор соонь гаргажа үгэнэгүй.

Туулга болон шаажан гүйлгэһэн амһарта, нооһон шарф болон пулаад, нэхэмэл хибэс, хубсаһанай, сабхиин, шалын щётко болон иимэрхүү бусад эд бараануудые Зүүн Сибириин совнархозой предприятинууд 1964 онһоо эхилжэ гаргадаг болохо бээз гээд найданабди.

—Ниитын эдеэ хоолой предприятинууд ажал хүдэлмэреэ эрид һайжаруулха уялгатай,—гээд нүхэр Барьядаев саашань үргэлжэлүүлбэ. — Түс предприятинуудые олошоруулха даалгабари удаанаар бэелүүлэгдэнэ. Улаан-Үдэ городто 280 хүнэй һууритай столово, хүдөө ажахын институдай дэргэдэ, Хяагта городто столовонууд мүнөө хүрэтэр баригдаагүй байһаар. Мүн хүдөө нютагуудта эдеэ хоолой предприятинуудые барилга хангалтагүй. Республика дотор бии байгаа һуралсалай 14 эмхинүүдэй ойройдоол зургаандань столовонууд бии юм. Зарим һургуулинуудта буфедүүдшье муугаар хүдэлнэ.

Республикын совхозуудта ниитын эдеэ хоол эмхидхэхэ тухай парти болон правительствын захяа заабари хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэнэ. Борьёогой совхозой столово, жэшээнь, аяар хоёр һара соо хүдэлөөгүй. Гэбэшье ажахын директор нүхэр Хомутов, Зэдын аймгүйсэдкомой хүтэлбэрилэгшэд һанаагаа зобоогүй.

Иимэрхүү байдалые республикын хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерство аажамаар тэсэнэ. Сэхыень хэлэхэдэ, хүдөө тосхоной ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха хэрэгтэ дурсагдаһан министерство болон үйлэдбэриин олохон управленинүүд огто хамаархаяа болишонхой. Худалдаа наймаанай эмхинүүдэй, столовонуудай, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха предприятинуудай хүдэлмэреэр тэдэнэр огтошье һонирхоногүй.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин асуудалнууд тэдэнэй гол анхаралда байгаа юм ааб даа. Тиигэбэшье ажаһуудалай болон культурна хангалгын түлөө тэдэнэр харюусаха ёһотой.

Элидхэлэйнгээ түгэсхэл дээрэ нүхэр Барьядаев ингэжэ хэлэбэ:

—Дээрэ дурсагдаһан жэшээ баримтанууд юу харуулнаб гэхэдэ, республикын ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха хэрэгтэ үшөөл ехэхэн дутуу дунданууд бии байна.

Гэбэшье ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай хүдэлмэриие эрид һайжаруулха арга боломжо, мүнгэ зөөришье манайда хүсэд бии.

Зүгөөр энэ асуудал түшаа сельскэ, районой, городской Соведүүдэй гүйсэдкомуудай, госпланай, министерствэнүүд болон ведомствэнүүдэй, предприятинуудай болон эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй гол анхаралые шэглүүлхэ, илангаяа хүдөөгэй хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха хэрэгэй ямар байһаниие бүридхэжэ үзэхэ, колхоз, совхоз, предприяти бүхэнэй арга боломжые хараадаа абалсажа түсхай хэмжээнүүдые бэелүүлхэ ёһотой.

Арадай хэрэглэлэй эд бараа улам ехээр гаргадаг болохын тула республикын Министрнүүдэй Совет болон министерство, ведомствэнүүд нэмэлтэ арга боломжонуудаа элирхэйлэн тодорхойлхо болоно. Жэшээнь, һархяаг, жэмэс, һамар, овощ, хартаабха бэлэдхэхэ хэрэг манай эндэ үшөөл хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнэ. Дурсагдаһан эдеэ хоолой зүйлнүүдые наймаанда гаргаха, столово, буфет болон хүүгэдэй эмхи зургаануудта овощ, хартаабхаар элдэб янзын блюдэнүүдые бэлдүүлхэ түшаа худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоолой хүдэлмэрилэгшэд түсгаар анхарал хандуулха уялгатай.

Ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха предприятинууд ажал хүдэлмэреэ саг үргэлжэ нарижуулха болоно. Эндэ шэнэ онол аргануудые, технологическа процессүүдые нэбтэрүүлхэ, шэнэ шэнэ оньһон түхеэрэлгэнүүдые хэрэглэхэ түшаа аймагай, районно болон городской Соведүүдэй гүйсэдкомууд, министерствэнүүд болон ведомствэнүүд, предприятинуудай болон эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд онсо ехэ оролдолго үүсхэл гаргаха ушартай. Ажаһуудалай зарим предприятинуудта ехэнхи ажал хүдэлмэриинь бар хүсөөр бүтэлгэдэнэ. Харин тиихэдэ оньһон түхеэрэлгэнүүд тодхогдонгүй, складууд соо хэбтэхэ юм. Энээниие саашадаа ямаршье хүлисэжэ болохогүй.

Гадна ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын үнэ сэнгые хямдаруулха, ажаһуудалай предприятинуудай ажал хэрэгые зүбөөр хүтэлбэрилхэ, түүхэй эд болон материалнуудые үлүү ехээр гаргашалха ябадалтай тэмсэхэ шухала болоно.

— Хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжые һайнаар хангалга,—гээд, элидхэлшэ хэлэнэ,—имагтал ажаһуудалай предприятинуудта, магазинуудта, столовонуудта гү, али харгы замай эмхи зургаануудта, коммунальна ажахыда хүдэлжэ байгшадта хабаатай бэшэ, харин бүхы хүтэлбэрилэгшэдтэ хабаатай шухала хэрэг болоно. Эд бараа ехээр гаргаха, гэр байра олоор бариха, столово гү, али һургуули, больница гү, али хүүгэдэй саадые саг болзор соонь ашаглалгада үгэхэ түшаа бүгэдөөрөө лэ үүсхэл оролдолго гаргаха ёһотойбди.

Имэ байхыемнай парти болон правительство уряална бшуу. Манай орон дотор хэгдэжэ, бүтээгдэжэ байһан хамаг юумэн хүнэй зол жаргалай түлөө, ажана тэнигэлэн ажаһууха хэрэгтэ сүм зорюулагдана бшуу.

* *
*

Элидхэлэй һүүлээр үгэ хэлэлгэн болобо. Нэн түрүүн депутат **Хабалов С. М.** (Павловска һунгуулиин округ) ендэр дээрэ гарана.

— Улаан-Үдэ хотодомнай ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха хүдэлмэриин хэмжээн һүүлэй дүрбэн жэл соо хоёр дахин шахуу ехэ болоо. Хори гаран ателье, мастерской, павильон, түшаан абаха пункт, фотографи болон бусад нээгдээ.

Хубсаһа кредидээр оёлго, гутал трикотаж оёлгоор, мебель хэлгээр хүнүүдэй захил абалга, хүлһөөр барюулга эд хэрэгсэлнүүдэй магазин, мебель гэртэнь абаашажа үгэлгэ гэхэ мэтын шэнэ онол аргануудые нэбтэрүүлэгдэнхэй.

Ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха управлениин мэдэлэй городтохи предприятинууд валовой продукци гаргалгаар 1963 оной 9 һарынгаа түсэбые 104,8 процент, товарна продукцяар — 107,2 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгээр 106,5 процент дүүргэһэн байна.

Мүн городой коммунальна ажахын предприятинууд ажал хүдэлмэреэ зарим тэды һайжаруулаа.

Һүүлэй жэлнүүдтэ сэмбын фабрика хүрэтэр трамвайн харгы татагдаһан, уһа сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүд, фекальна канализациин соргонууд табигдаһан, Шишковкэ, Горький, Комушко, Лысая Гора болон бусад ехэ һууринууд уһаар түгэс хангагдаһан байна. ЛВРЗ-гэй соцгородогто ажаһуугшад ТЭЦ-эй теплофикациин ашаглалгада үгтэхэтэй хамта халуун уһаар болон дулаагаар хангагдаа. Олохон үйлсэ талмайнууд асфальт болон шулуугаар хушагдаа. Жэлһээ жэлдэ бургааһа модод, сэсэгүүд олоор таригдана.

Городнайшье улам үргэдэнэ. Ажаһуугшадайнь тоо олошорно. Энээнтэй дашарамдуулан городой автотранспортын хүдэлмэри зарим тэды һайжаруулагдаһан, шэнэ шэнэ маршрудууд нээгдэһэн байна.

Түсэбтэ долоон жэлэй дүрбэн жэлэй турша дотор худалдаа наймаашье нилээд дээшэлээ, магазинуудшье олоор баригдаа. Һүүлэй дүрбэн жэлэй турша дотор манай городто аяар 68 магазинууд, 20 столовонууд баригдажа, ашаглалгада үгтөө.

Ажаһуудалай хэрэглэмжые һайнаар хангаха тухай асуудалнууд городской болон районно Соведүүдэй сессинүүд дээрэ тусхайта зүбшэн хэлсэгдэдэг болоо. Жэшээнь, худалдаа наймаанай болон пассажирска автотранспортын хүдэлмэри тухай асуудал сессинүүд дээрэ, мүн гүйсэдкомой заседанинуудай дээрэшье хододоо зүбшэн хэлсэгдэнэ. Энэ хүдэлмэридэмнай ниитын һайн дуранай эмхинүүдшье хабаадалсана.

Гэбэшье ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха хүдэлмэридэ үшөөл горитой дутуу дунданууд бии. Али бүхы хэмжээнүүдые бэелүүлхэдээ депутадуудаа, олониитын эмхинүүдые дутамагаар хабаадуулнабди. Тэрэшэлэн ажаһуудалай эд бараа гаргадаг промышленна предприятинуудта эрилтэ багаар табина гээшэ хабди.

Бии байгаа парикмахерсканууд, хубсаһа, гутал оёхо, заһабарилха мастерской, ательенүүд, бани болон прачечнанууд үшөөл дуталдана. Гэбэшье тэдэниие барилга ехээр нобшоржо байха юм. Үгышье һаа, бүри ёһо бусын юумэнүүд үзэгдэнэ. Жэшээнь, мяханай комбинадай дэргэдэ сабхиин мастерскойн тусхай байра баригдаһан аад, квартира болгогдоноо.

Гадна шэнэ гэр байранууд бодхоогдоходоо ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха түшаа анхарал багаар табигдана. Хүүгэдэй эмхи зургаануудые барилга удаарна. Жэшээнь, Дээдэ Онгостой тосхондо хүүгэдэй саадай байра ондоо газарта зөөгдэн абаашагдаха аад, аяар гурбадахи жэлээ нобшорно.

Удаань теплофикаци барилгада Зүүн Сибириин арадай ажахын Соведэй туһаламжа үзүүлхыень гүйжэ нүхэр Хабалов хэлэбэ.

Һүүлээрнь депутат, **Н. И. Бизюкиндэ** (Улаан-Үдын Шишковско округ) үгэ үгтэнэ. Ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха талаар ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй гүйсэдкомуудай юу хэжэ байһан тухай нүхэр Бизюкин дэлгэрэнгыгээр тогтобо, республика доторнай ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха хүдэлмэри үшөөл һанаһанда хүрэнэгүй гэжэ тэмдэглэбэ.

Хэдэн арбаад совхозуудтайбди. Гэбэшье тэндэ һүүлэй гурбан жэлэй турша дотор ойройдоол 160 хүнэй һууритай саадууд болон яслинууд баригдаа. Торин, Кабанскын, Охин Булагай, Баргажанай, Хүдэриин совхозуудта хүүгэдэй эмхи зургаануудай үгы байһан дээрэһээ олохон эхэнэрнүүд ниитын аша туһатай ажал хүдэлмэридэ огто хабаадалсанагүй. Харин тиихэдэнь хүдэлмэриин хүсэн дутажа байха юм.

Совхозуудай олохон тосхон, һууринуудта клубуудһаа байтагай улаан булангуудшье үгы. Тиимэһээ хүдэлмэришэд ажалай һүүлээр киноошье хараха аргагүйдэнэ.

Дэрээнэй, Комсомольско, Ивалгын Октябрьска, Хүрбын, Үдын болон бусад совхозуудай олохон отделенинүүдтэ столово, ниитын бани, оёдолой болон сабхиин мастерской, парикмахерска, фотографи гэхэ мэтэ үгы байха юм. Ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха түшаа дурсагдаһан ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд анхаралаа тон багаар хандуулна. Мүн нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомууд, үйлэдбэриин управлениин хүтэлбэрилэгшэд ямаршье хэмжээ абанагүй.

Ажалшадай эриэтэдэ зарим гүйсэдкомуудай ямараар хандадаг тухай хэдэн жэшээ баримтануудые нүхэр Бизюкин дурдан харуулба. Жэшээнь, Мухар-Шэбэр тосхондохи мастерской имагтал захигшын өөрэйнь материалаар хубсаһа оёдог байха юм. Ушар тиимэһээ мал ажалай холын фермэнүүдэй болон дүтынишье тосхонуудта ажаһуугшадай зүгһөө захил тон хомороор ородог болонхой. Тэндэ мастернуудыншье талаар гаража ябадаггүй. Жаяг журамгүй дээрэһээ шалтагаалжа, сабхиин мастерской заримдаа хаалтатай байдаг. Столоводонь эдеэ хоол муугаар бэлдэгдэдэг, ариг сэбэр сахигдадаггүй. Банинь недели соогоо арайхан гэжэ хоёр дахин хүдэлдэг. Дурсагдаһан тосхондо ажаһуугшад уһаар мууса хангагдана. Уһанайнь колонконууд олонхи ушарта хүдэлдэггүй. Библиотекэ болон культурын байшан мүнөө хүрэтэр түлеэ залһаар хангагданагүй. Уран һайханай бүлгэмүүд огто хүдэлхэеэ болинхой. Хараалагдаһан түсэбүүдшье дүүргэгдэнэгүй. Ажалшадай эрилтэдэ иимээр хандажа болохогүй.

— Эмнэлгын хүдэлмэри хадаа ажалшадай ажаһуудалай эрилтые хангаха талаар ехэхэн үүргэ дүүргэнэ, — гэжэ депутат, республиканска больницын ахалагша врач нүхэр **З. Б. Бадмаева** (Үдын урда бэсын округ) үгэеэ эхилбэ. — Гэбэшье эмнэлгын хэрэг түшаа анхарал үшөөл һулаар хандуулагдана. Жэшээнь, мүнөөдэрэй байдалаар хүдөөгэй болон районой больница болон амбулаторинуудай олонхинь байра муутай. Гэбэшье нютагай Соведүүд болон элүүрые хамгаалха министерство бодото хэмжээ абанагүй. Олохон нютагуудта врачнууд дутана. Амбулатори болон больницануудта шэнэ онол арганууд нэбтэрүүлэгдэнэгүй. Оньһон түхеэрэлгэнүүд тодхогдоногүй. Жэшээлхэдэ, бүхы 78 больницануудаймнай ойройдоол 11-дэнь врачнууд, бэшэндэнь—фельдшернүүд хүдэлнэ.

Зарим жэжэ больницануудые ниилүүлхэ түшаа аймагай Соведүүд болон элүүрые хамгаалха министерство бодомжолхоор болоо. Тиигэбэл тэдэниие мэргэжэлтэдээр, транспортаар, бусадшье хэрэгсэлнүүдээр хангахада зохисотой болохо һэн.

Эмнэлгын зарим хүдэлмэрилэгшэд гэр байраар хүсэд хангагданагүй.

Һүүлээрнь депутат, Хориин аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр **Б. Т. Аюровта** (Витимэй округ) үгэ үгтэнэ.

— Ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха талаар КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ зуураа, Хориин аймагай советскэ органууд профсоюзай болон ажахын эмхинүүдтэй хамта шухала хэмжээнүүдые бэелүүлһэн байна, — гэжэ тэрэ үгынгөө эхиндэ тэмдэглэбэ.—Илангаяа гэр байрануудые барилга үргэнөөр эмхидхэгдэнэ. Гансахан мүнөө жэлэй турша дотор 12 мянган квадратна метр талмайтай байрын 300-гаад гэрнүүд ашаглалгада оруулагдаа.

Нютаг тосхон бүхэндэ шэнэ барилга эрхилэгдэнэ. Гэбэшье мал ажалай фермэнүүд болон гүүртэнүүдтэ байрын гэрнүүд үсөөнөөр бодхоогдоно. Олохон малшад хуушан гэр байранууд соо ажаһууна.

Хориин аймаг дотор мүнөө үедэ ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха 36 цехүүд хүдэлнэ. Гэбэшье тэндэ ажаллагшадай олонхидынь ямаршье мэргэжэлгүй байха юм. Ушар тиимэһээ тусхай мэргэжэлтэдые бэлдэхэ курсануудые эмхидхэхэ шухала гэжэ үгэ хэлэгшэ һанамжалба.

Тосхон һуурин бүхэндэ ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха мастерскойнуудые болон пунктнуудые тогтоолго үлүү гээшэ ха. Энээнэй орондо жэжэ һууринуудые хангаха нүүдэл автомастерскойнуудые эмхидхэбэл дээрэ гэбэ.

Тэрэшэлэн оньһожоруулагдаһан прачечна болон химиин аргаар хубсаһа сэбэрлэхэ мастерской аймагай центртэ эмхидхэхын тула шухала хэрэгсэлээр тэдэниие хангахыень ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха управленидэ нүхэр Аюров хандаба.

Һүүлэй жэлнүүдтэ дурсагдаһан аймаг дотор үүсхэлтэ ёһоной барилга үргэнөөр эмхидхэгдэнэ. Жэшээнь, «Победа» колхоздо 320 хүнэй һураха һургуули баригдаа. Имэ аргаар барилга эрхилхэдэ гүрэнэй зөөри ехээр алмагдана. Гадна энэ хүмүүжүүлхыншье удха шанартай байна.

Мүн культурно-ажаһуудалай барилганууд дээрэ, һуурин болон тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ олониитые аймгүйсэдкомой үргэнөөр хабаадуулха зорилготой байһан тухай нүхэр Аюров мэдүүлбэ.

Депутат, Мухар-Шэбэрэй аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр **Крылова К. С.** (Хонхолын округ) үгэ абана.

— Аймагай ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжые һайнаар хангаха тухай асуудал аймсоведэй сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа. Тэрэ гэһээр зарим тэды хүдэлмэришье ябуулагдаа, культурно-ажаһуудалай барилгануудшье эрхилэгдэжэ захалаа, — гээд, үгэ хэлэгшэ үргэлжэлүүлнэ. — Гансахан байгша он соо 9 магазин, 2 пекарни, хүүгэдэй 6 комбинат болон 3 һургуули ашаглалгада оруулаабди. Һургуулинуудые барилгаар «Знамя Ленина» колхозойхид ехэ үүсхэл гаргаа. Тэдэнэр 3—4 жэлэй турша дотор колхозойнгоо мүнгэ зөөреэр 8 жэлэй гурбан һургуулинуудые, эхин 2 һургуули, 3 клуб барижа үгөө.

Хүдөө тосхониие болбосон түхэлтэй болгохо түшаа нютагай Соведүүд яһала ехэ анхарал хандуулна.

Худалдаа наймаашье һайжарна, хэдэ хэдэн магазинуудта шэнэ онол аргануудшье нэбтэрүүлэгдээ. Гэбэшье культурно-ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха талаар ехэхэн дутагдалнууд бии байһаар, — гэбэ. — Илангаяа ажаһуудалай комбинадууд хүн зоной эрилтые гүйсэдөөр хангажа шаданагүй.

Мүн эмнэлгын олон мэргэжэлтэд аймаг дотор дуталдана. Баһа олохон больницанууднай түр зуура туһаламжа үзүүлхэ транспортгүй. Имэ эрхэ байдалда хүдэлхэдэ хүндэшье байдаг, ажалшадай зүгһөө олон гомдол ородогшье.

Аймагай центртэ шэнэ бол[...] хүүгэдэй саад болон ясли [...]ха тухай асуудал хэдэн жэл[...]ша дотор унжагайрна. Баһа [...] нэйхеэр түхеэрэгдэһэн бани[...]

Ажалшадай культурно-ажа[...]лай эрилтые бүрин гүйсэд[...] гахын тула аймсоведэй гүй[...] болон депутадуудые хамаг арга [...]ломжоёо элсүүлхэ байха гэж[...] хэр Крылова мэдүүлбэ.

— Ажаһуудалай эрилт[...] хангахын тула аяар холын [...] аймагта юун хэгдэбэ гээшэ[...] депутат, КПСС-эй Баунтын [...]мой секретарь нүхэр Воронин (Багдаринай округ) хэлэбэ. [...]маг доторой предприятинууд[...] логическа эмхинүүдтэ болон [...]зуудта байрын гэрнүүдые [...] талаар горитойхон хүдэлмэри [...]лагдаа. Эвенк арадта гүрэн[...]һөө айхабтар ехэ тэдхэмжэ [...]дэнэ.

Тэрэшэлэн районно цент[...] бусад хэдэн тосхонуудта оёд[...]лон сабхиин мастерскойнууд [...]гуулагдаа. Электрификаци [...] радиофикаци хэхэ талаар [...] хэмжээнүүд бэелүүлэгдээ. [...] үедэ бүхы тосхонуудтамнай [...]чын лампочканууд носоно. [...]рин тосхон бүхэндэмнай клу[...] лиотекэ, кинотүхеэрэлгэ бол[...]нэлгын эмхинүүд бии.

Худалдаа наймаанай, [...] эдеэ хоолой предприятинууд[...] шоруулагдана. Районно [...] колбаса хэхэ цех нээгдэж[...] тэндэ ундаанай уһан, морожен[...] мэтэ үйлэдбэрилэгдэдэг [...]

Культурна болон ажа[...] хэрэглэмжые хангаха асуудал[...] хэхэ хэрэгтэ ажахын эмхи[...]лон олониитэ эдэбхитэйгээр [...] далсана. Жэшээнь, Багдарин[...]хондо культурын болон ам[...] сэсэрлиг олониитын хүсөөр [...]даа юм. Тиихэдээ гүрэнэй [...] гаргашалагдаагүй. Тэрэшэл[...] буйка тосхондо олониитын [...]тэ ёһоор арбан хүнэй [...] участково больница баригдаа[...] Рассошино һууринайхид [...] саадай байра байдалые [...] гэр түхеэрэлсэнэ, — гэжэ Воронин хэлэбэ. — Гэбэшье [...]һуудалай эрилтэ хангаха [...] үшөөл шиидхэгдээгүй асуу[...] бии гээшэ. Районно центрт[...] һуугшадай тоо жэлһээ жэл[...]шорно, гэр байранууд ду[...] мүн бии байгаа гэр байран[...] шаржа мууданхай.

Тиин Баунтын аймагта [...] Үдэһөө артистнар тон үсөөн [...] шалан ошодог гэжэ нүхэр [...] шүүмжэлбэ. Жэшээнь, һүү[...]бан жэлэй турша дотор [...]ниин артистнар тэндэ ойрй[...] дахин ошоһон байна бш[...] хэдэнь холын тосхонуудт[...] һуугшад артистнарые хэд[...] соошье хараагүй байна. [...]шаа культурын министерст[...] домжолжо үзэхэ ёһотой гэж[...] Воронин тэмдэглэбэ.

Удаань хүдөө ажахын [...] облпрофсоведэй харюусалга[...]ретарь нүхэр **Ринчино Д.** [...]ярибa. Тиихэдээ культу[...] һуудалай хэрэглэмжые хан[...]лаар зарим тэды амжалт[...] дабашье, дутагдалнуудна[...] олон гэжэ шүүмжэлбэ.

Республика доторнай 3[...] совхоз болон хүдөө ажахын б[...] предприятинууд бии. 20 [...]ран механизаторнууд, х[...]шэд болон алба хаагшад [...] ажаллана. Тэдэниие тон [...] ехэтэйгээр хангаха шухала[...]шье ажаһуудалай хэр[...] хангаха управлени муугаар [...] Колхоз болон совхоз[...] ажаһуудалай комбинадууд [...] һаа, колхозой гэшүүдые [...]хозой хүдэлмэришэдые ха[...]шаа анхаралаа табинагүй. [...]далай хэрэглэмжые хангаха [...] республикын Министрнүүд[...] ведэй дэргэдэхи управлени[...] дөөгэй хүн зон түшаа ха[...] багатайгаар хандана.

Ажаһуудалай асуудалну[...] дотоор шиидхэлгэ ажахын[...] сэб даабари дүүргэхэдэмнай [...]нулөө үзүүлхэ байха гэжэ Ринчино хэлэбэ.

Гадна депутадуууд **Г. Ф.** [...] (Горхоной округ), **А. Ф.** [...] (Закаменска заводской [...] **В. И. Морозова** (Бабушкина[...] **Н. А. Анохина** (Твороговско[...] **В. Г. Ловушкин** (Улаан-Үдэ Железнодорожно округ) гэгш[...] хэлэбэ.

Тэрэшэлэн элидхэлые [...] хэлсэлтэдэ ажаһуудалай х[...]жые хангаха управлениин [...]ник **Е. Г. Таряшинов**, Зүү[...]риин арадай ажахын совед[...] рүүлэгшын нэгэдэхи орлогш[...] **Яковлев**, Буркоопсоюзай [...]ниин түрүүлэгшэ **А. А. И**[...] республикын худалдаа най[...] министрэй орлогшо **Г. И.** [...] гэгшэд хабаадалсаба.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн асу[...] тогтоол баталагдан абтаа.

**
*

Удаань худалдаа най[...] ниитын эдеэ хоолой болон [...] далай хэрэглэмжэ хангаха [...] саг үргэлжын комисси [...] тухай асуудал зүбшэн хэж[...] тэрээнэй түрүүлэгшээр [...] **К. П. Альцман** һунгагдаба.

Мүн эдеэ хоолой эд [...] промышленностиин мини[...] **С. И. Власовые** томилхо туха[...] ряадай АССР-эй Верховно Со[...] Президиумэй Указ нэгэ[...] баталагдаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй ээлжээтэ сессиин заседаниин зал соо. В. ЗОРКИНОЙ фото.

КИРГИЗ АРАДАЙ ЗОЛ ХУБИ

Т. УСУБАЛИЕВ,
Киргизиин КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь

…й Киргизиин һайн дураа-…һаар зуун жэл гүйсэһэнэй …та һайндэрые энэ хадалиг …нютагайхид угтажа байна. … ехэ түүхэтэ ушар киргиз …хуби заяанда, тэрэнэй эко- …болон культурын хүгжэлтэ- …ехэ прогрессивнэ нүлөө …байна. Россин ород болон …радуудтай хани ёһоной бата …болохые эрмэлзэдэг кир-…ай үни холын хүсэл тиигэ-…эн юм.

…ай нэгэдэхынгээ урда тээ … Туркестанай хизаарай … гээгдэл ехэтэй район бай-… Киргиз зон гол түлэб мал …даг, нүүдэл болон нүүдэл …айдалтай байгаа.

…иин ажалшад хариин бо-…гшодой, нютагай феодаль-… хоёр дабхар дарлалта доро …аа. Россиатай Киргизиин нэ-…колониальна дарлалта болон …эһөө ажалшадые сүлөөлөө-… Гэбэшье энэ ушар киргиз …саашанхи хуби заяанда тус-… түрүү удха шанартай.

…з арад агуу ехэ ород арад-… заяагаа хэтэдэнь холбохо-…кандска хан түрын дарлал-…сүлөөрөө, Зүүн зүгэй бусад …ы гүрэнүүдээр дарлагдаха …а абарагдаһан байгаа. Дун-… арадуудай бэеэ даанхай … халдан ороһон Английн …лизмда дарлуулха аюулһаа …саһан байна.

…тай Киргизиин һайн дураа-…эдэлгэ киргиз арадай үг угаа-…архай һууха болижо, на-…ына шэнжэ түхэлөө хүгжөөхэ … горитой алхам болоно үгөө. …эргэшэ зуун жэлэй 70-аад …хилэн Киргизиин газар дээрэ …ын ород таряашад нөөжэ ерэ-… Тэдэнэй нүлөөгөөр болон …жаар киргизүүд газар та-… эрхилэлгые үргэдхэжэ эхи-…л үсхэбэрилгэеэ һайжаруу-…бхинэнги байдалтай болоно … Промышленность бии бо-…хилээ. Россин Европодохи …һаа зөөжэ ерэгшэд хаанта … дарлалтые, помещигүүд-кре-…уудай зоргоороо аашалал-… бэе дээрээ үзэһэн хадаа ан-

гиин тэмсэл хэхэ дүй дүршэлөө дамжуулдаг дарлагша ангиин зоргооробо оролгые үзэн ядадаг, эрхэ сүлөөдэ дурладаг үзэл бодол дэлгэрүүлээ. Хаанта засагта, мүлжэгшэ ангинууд бологшо баяд ноёдто, помещигүүд болон буржуазида эсэргүүсэн революционно-сүлөөрэлгын тэмсэл хамтаараа хэхэ үедөө киргиз арад ород арадтай, манай ороной бусад арадуудтай аха дүүгэй бата бэхи хани барисаатай болохо үндэһэ һуури табяа һэн. Энэл хадаа Россиатай Киргизиин һайн дураараа нэгэдэһэнэйнь шиидхэхы удха шанарынь болоно.

Агуу ехэ Октябриин социалис революци хадаа киргиз арадые эрхэгүй балар байдалһаа, дарлалтаһаа эсэслэн сүлөөлөө. Түүхэтэ тон богонихон болзор соо экономическа болон культурна хэтэ үеынгөө гээгдэлые усадхалгадань киргиз арадта Коммунис парти, агуу ехэ ород арад, манай олонациональна Эхэ ороной бусад арадууд туһалаа. Коммунис партиин оролдолгын ашаар киргиз арад социалис наци болоо, өөрынгөө бэеэ даанхай гүрэн түрые байгуулаа.

Арадуудай хани барисаанай ленинскэ үзэл бодол, нацинуудай хани нэгэдэл, арадуудай социалис ёһоной харилсан туһалалсалга экономическа, политическэ, культурна талаараа хурдан түргэнөөр дэбжэхэ арга бүхы национальна республикануудта, тэрэ тоодо Киргизидэ олгоо.

Киргизиин Совет Социалис Республика хадаа урдань гээгдэнги, дарлагданги байһан арадуудай капиталисбэшэ замаар хүгжэхэ тухай В. И. Ленинэй сэсэн мэргэн һургаалай бодотоор бэелүүлэгдэжэ байһанай ёһотойл жэшээ болоно үгэнэ.

Совет засагай үедэ Киргизи хадаа али бүхы талаараа хүгжэн дэбжэжэ байһан экономикотой һалбаран хүгжэжэ байһан индустриально-колхозно социалис республика болоо.

Мүнөө Киргизстан хадаа хүнгэ, хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленностиин элдэб олон һалбаринуудтай түрүү социалис индустриин орон болонхой. Энэ республика дайнай урда тээхи бүхы үе соо, тайлбарилан хэлэбэл, 1918 онһоо 1941 он хүрэтэрхи үе соо гаргаһанайнгаа шэнээн промышленна продукци 1962 ондо гаргаа. Электрын элшэ хүсэ гаргалгын хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Киргизи Турциие табан дахин, Ираниие—14 дахин, Пакистаниие—33 дахин ахин гараа.

Электрическэ, хүдөө ажахын машинанууд, металл отолдог станогууд, физическэ приборнууд, түхеэрэлгэнүүд, үнгэтэ металл, тамхин, хлопогой утаһан Киргизстанһаа дэлхэйн 35 оронуудта худалдагдана. Долоон жэлэй үнгэрһэн жэлнүүдтэ республикын заводуудта 238 ондоо янзын түхэлэй шэнэ машина, түхеэрэлгэ болон приборнууд бүтээн гаргагдадаг болоо.

Совет Киргизидэ шэнэ барилганууд ехээр хэгдэнэ. Кетмень-Тюбинскэ нугада элшэ хүсэнэй-газар уһалалгын ехэ барилга хэгдэжэ байнхай. Н. С. Хрущевой үүсхэлээр баригдажа байһан Токтогульска ГЭС 1 миллион 200 мянган киловатт электрын элшэ хүсэ гаргадаг болохо. Эндэ угаа ехэ хэмжээтэй уһа сөөрэм тогтоогдохо юм. Энээнэй ашаар Узбекистанай, Урда Казахстанай, Таджикистанай, Киргизиин хэдэн зуу мянган үрэжэл ехэтэй газарые уһалха юм. Ойрын хоёр жэлэй турша соо республика дотор индустриин шэнэ һалбаринууд бии болохо. Химическэ, электронно, радиотехническэ промышленностиин түрүүшын предприятинууд бодхогдохо. Хорин жэлэй турша соо промышленностиин бүхы продукци арба тухай дахин нэмэхэ юм.

Совет засагай үедэ республикын хүдөө ажахы танигдашагүйгөөр шэнэдхэн хубилгагдаа! Урдань ажахыгаа тулюураар эрхилдэг байгаа. Харин мүнөө шэнэ техникэдэ, наукын һүүлэй үеын туйлалтануудта үндэһэлдэг олон һалбаритай хүдөө ажахын үйлэдбэри бии болоо. Хлопогой ургаса абалгаар Киргизи хадаа энэ ургамалые таридаг дэлхэйн бүхы оронуудые ахижа гараа, саахарай свёклын ургасын талаар республика Советскэ Союз дотор нэгэдэхи һуури эзэлнэ, мүн дэлхэйн олон оронуудые ахижа ябана.

Киргизстан мал ажалаараа суурхадаг. Дайнай урда тээхи 1940 онойхитой сасуулбал, үнгэрэгшэ жэлдэ мяха бэлэдхэлгэ 4,5 дахин, һү—7,6 дахин, нооһо —5,6 дахин нэмээ.

Ленинскэ национальна политикын туг доро киргиз арадай түхэл маягаараа национальна, удхаараа социалис культура ехээр хүгжэһэн байна. Мүнөө үедэ хүүгэдэй найман жэлэй бүгэдэ ниитын уялгата һуралсал хаа хаанагүй бэелүүлэгдэнэ. Ниитэ эрдэмдэ һураха һургуулинуудта хото, хүдөөгэй хахад миллион үлүүтэй үхибүүд һурана. Олон дээдэ һургуулинууд, техникумүүд, бусад тусхай һуралсалай газарнууд олоор нээгдэнхэй.

Наукын хүгжэлтөөр омогорхонгүй гарахын аргагүй. Республика дотор Наукануудай академи түрүүтэй 42 эрдэм шэнжэлгын эмхи зургаан хүдэлдэг. Экономикые болон соёл культурые хүгжөөхэ шухала асуудалнуудые гурба мянга шахуу эрдэмтэд, тэрэ тоодо 720 наукануудай докторнууд болон кандидадууд шиидхэжэ байдаг.

Киргизиин национальна литература бии болоод, улам хүгжэжэ байнхай. Тэрэнэй театральна болон зураглан харуулгын искусство совет засагай аша үрэ болоно.

Киргиз арад ородой болон дэлхэйн уран зохёолой элитэ ехэ мастернуудай номуудые, Маркс, Энгельс, Ленинэй зохёолнуудые түрэлхи хэлэн дээрээ уншаха аргатай болонхой. Ород хэлэн, Ленинэй хэлэн киргизүүдэй хоёрдохи түрэлхи хэлэниинь болонхой.

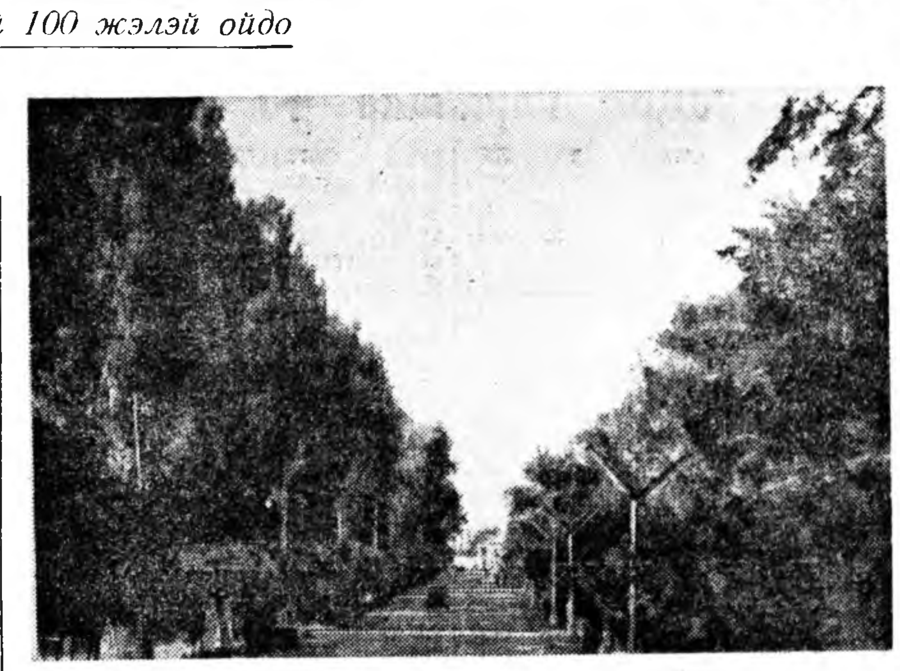
Россиатай Киргизиин һайн дураараа нэгэдэһээр зуун жэлэй ойе республика агуу ехэ Октябриин 46-дахи жэлэй ойн урдаханууր тэмдэглэбэ. Эдэ гайхамшагта үдэрнүүдые ажалай шэнэ амжалтануудаар угтахын түлөө хото хүдөөгэй ажалшад тэмсэһэн байна. Киргизиин промышленность 9 һарынгаа түсэбые үлүүлэн дүүргээд, элдэб олон продуктнуудые орондоо нэмэжэ үгөө.

Эхэ оронойнгоо үмэнэхи уялгые дүүргэн, республикын таряашад 13 миллион пүүд ороһо таряа, тэрэ тоодо 3 миллион пүүдыень түсэбһөө гадуур гүрэндэ худалдаа.

Эдэ бүхы амжалта туйлаһанайнгаа түлөө бидэнэр агуу ехэ Ленинэй партиин үмэнэ уялгатайбди. Киргизиин Совет Социалис Республикын һалбаран хүгжэхэ тухай эсэгэ ёһоной эсэшэ сусашагүй оролдолго гаргаһанайнь түлөө нүхэр Н. С. Хрущев түрүүтэй партиин Центральна Комитедтэ киргиз арад үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргэнэ.

Россиатай Киргизиин һайн дураараа нэгэдэһээр зуун жэл гүйсэһэн алдарта ойн үдэртэй дашарамдуулан киргиз арад хадаа Ленинэй партиин хүтэлбэреэр манай Эхэ ороной арадуудые аха дүүгэй түгэлдэр бүлэ болгон жаргааһан агуу ехэ ород арадта халуун баясхалан хүргэнэ. Олонациональна агуу ехэ Эхэ оронойманай хүсэ шадалай эшэ үндэһэн бологшо СССР-эй арадуудай хани барисаае саашадань бэхижүүлхэ гээшэ манай эгээн лэ түрүүшын уялга болоно.

(ТАСС).

КИРГИЗИИН ССР. Республикын нийслэл Фрунзе городтохи Ф. Э. Дзержинскиин нэрэмжэтэ бульвар.

ТАСС-ай фотохронико.

Дондок УЛЗЫТУЕВ

Һаһан соогоо һанахалби

Манасай сэнхир дайдада
Мананай унаад байхада,
Хангай уужам талаарнь
Хатаргаһан золтойлби.
Хүбэн сагаан хөөбэринүүд
Хүтэл дээгүүр хүльбэржэ,
Манхан буурал Тянь-Шаниин
Магнай өөдэ абиржа,
Һаяын бэшэ, урдын саг
Һанаан зүрхым химэлнэ.
Һахал сагаан үбгэдэй
Үльгэр домог эхилнэ.
Манасай һаруул нэрые
Манайш үбгэд хэлсэгшэ.
Манасай агуу солые
Ухай!—гэжэ дурдагша...

Элдин сэнхир Киргизстан
Эхэ нютагым һануулба.
Эелдэрхэн басагадынь
Инаг гансым һануулба.
Буурал таляан Буряадаа
Бусаха дуран хүрэбэ.
Бурьялаахан булагһаа
Амасаха дуран хүрэбэ.
Тэнюун сагаан Шэбэртээ
Тэхэрихэ дуран хүрэбэ.
Тэрэ хонгор инагтаа
Ошохо дуран хүрэбэ.
Хаан Тэнгэриин орьёлһоо
Хараашье һаа, тудахагүй
Харахан алаг зүрхэеэ
Шэдээшье һаа, хүрэхэгүй
Энэ холын Чу гол дээр
Эмээл мори унанхай,
Эрьежэ бусаха эрхэгүй
Эрын замда гаранхай
Ябаһан хэрэгээ мэдэржэ,
Яһала бэеэ зэмэлжэ,
Манасай сэнхир дайдада
Магтаал дуулан саашалнаб.

Үбэлэй сагта хүрэдэггүй,
Зунай сагта халадаггүй,
Булангирые мэдээгүй
Бугын нюдэн—Иссык-куль!
Мүнхэ саһан Тянь-Шаниин
Мүльһэн дуулгын гэдэхэдэ,
Намжаа нютагаа бүһээлжэ,
Нарьян харьян урдадаг
Нарын голойнь һайхые
Һаһан соогоо һанахалби!
Уулын дундуур оршоһон
Уужам ногоон талаараа
Урилан малаа бэлшээдэг
Ураг түрэл Киргизстан!
Агаар дуулим Киргизстан,
Уһаар дүүрэн Киргизстан.
Модоор үндэр Киргизстан,
Зоноор һайхан Киргизстан!

Манасай талада

Табхар сагаан эшэгыгээ
Талын дунда бодхоһон
Таласай малша үбгэнтэй
Танилсаһан омогтойб.
Таамаг хёрхоор миһэржэ,
Тамхяа залан һуухадань,
«Насавайя» гэһэн үгыень
«Носовой» гэжэ ойлгоһон би
Амандаа хэхын оронда
Хамартаа хэжэ найтааһан
Хүхюун тэрэ ушарые
Хүндэ, юрэдөө, хэлэдэггүйб!
Хони малда дуратай
Хори буряад тухайгаа,
Холбоо юһэн нууртай
Холын тэрэ Яруунаа,
Гушан гурбан мундарга
Галгаа ногоон Түнхэнөө
Дуратай халуун сэдьхэлһээ
Дурдан дурдан һуухадам,
Үбгэн Тоголок баясажа,
Үнэн зүрхөө нээгээ һэн.
Үльгэр бэшэ, мүнөөнэй
Үрэ һудаһые заагаа һэн:
«Саг жэлэй ошоходо,
Саһаншье һаа хубилдаг.
Он жэлэй ошоходо,
Огторгойшье хубилдаг.
Тооһон болоһон сагые
Тоолоод мүнөө яалай.
Үер болоһон үеые
Үгэлөөд мүнөө яалай...
Хаанай хархис сатрапта
Хара-хыргыз гүүлэжэ,
Хари холын Хитад уруу
Хашагдажа, үлдүүлжэ,
Хаяа һууһан зоноороо
Хадаралдажа, тэмсэжэ,
Хада уулын энгэрээр
Хабшал нүхэ бэдэржэ,
Зуунхан жэлэй урда тээ
Зугадан ябаһан эдэ зон
Мүнөө болоод байхада
Мүнхын зула бадарааба.
Һаруул ехэ ордондоо
Нэгэ һууһан эрхэтэн,
Һайхан совет орондоо
Адли улаан зүрхэтэй...
Иимэ гэгээн үеые
Хэн хүн үзэбэ.
Иимэ арюун сагые
Хэн мэргэн тааба...
Улайрагша огторгой
Сэнхирлэжэ зэнхыбэ.
Ягааргша мундарга
Мүнгэлигтэн толорбо.
Сэдьхэл һайхан Манасай
Сэлмэг хүсэл бэелбэ.
Сэнхир хүхэ Таласань
Сэсэглэжэ бадарба».

Колхозоингоо экономико шудалхань

Политическэ һуралсалай шэнэ жэлдэ Хяагтын үйлэдбэриин управлениин XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой партийна организаци түгэс һайн бэлэдхэл хангажа, эмхитэй гуримтайгаар хэшээлнүүдээ эхилээ. Энэ жэлэй илгаань юуб гэхэдэ, отделенинүүдэй эхин парторганизацинууд коммунис ажалай һургуулинуудые түрүүшынхеэ нээгээ. Колхозой экономико үзэхэ дуратайшуулай хүсэлые хараадаа абажа, шухала шухала асуудалнууд семинар дээрэ шудалагдахаар хараалагдана.

Һуралсалай шэнэ жэлэй эхилһэн үдэр эндэ эмхидхэгдэһэн бүхы кружок, һургуули, семинарнууд түрүүшынгээ хэшээлые хаа хаанагүй һайнаар эхилээд, баталагдаһан графигай ёһоор хүдэлжэ байна. Ноёхоной найман жэлэй һургуулиин дэргэдэ эмхидхэгдэһэн коммунис хүмүүжүүлгын семинарые абаад үзэе.

Энэ семинарта бүхы багшанар, нютагай больницын хүдэлмэрилэгшэд һурадаг. (хүтэлбэрилэгшэнь нүхэр Б. Р. Раднаев). Пропагандист Раднаев түрүүшынгээ лекциие КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй тогтоолдо зорюулаа. Шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ асуудалаар партиин табиһан тодорхой зорилгонуудые бэелүүлхын тула багшанарай, хүдөөгэй интеллигентнэрэй хэхэ юумэн ехэ гэжэ тэмдэглээд, нютагайнгаа ажабайдалдахи жэшээ баримтанууд дээрэ дэлгэрэнгыгээр тогтоһон байна. Зарим нэгэн гансал өөрын ажалаар һамаараад, хамтын хэрэгтэ халирхайгаар хандана гэһэн шүүмжэлэл гараа. Һургуулидахи һуралсал-хүмүүжүүлгын талааршье дутагдалнууд үшөө хүсэд усадхагдаадүй. Тиимэһээ семинарта үзэһэн теоретическэ асуудалнуудаа бодото хэрэг байдалтай шадамараар холболдуулан, һуралсагша бүхэн өөрынгөө ажалые һайжаруулха тодорхой хэмжээ абаха ёһотой гэжэ нүхэр Раднаев онсолон һануулаа.

Д. Болхоев.

Депутадай
дэлмэриһөө

Арадай хэрэгээр

…дигар сагаан шифер хушал-… хоёр дабхар һургуулиин …эхэ үүдээрнь ороходо, зүүн …ээ «Директор» гэһэн алтан …р бэшэжэрхиһэн гаршагтай … Тэндэ хоёр ханаарнь жи-…тэр табиһан стулнууд. … сэмбээр хушаһан столой … нюдэндөө шалтай, набтар-…етэй аад, саб байтар хуб-…хай хүн баруун гараараа … хойшонь хододо эльбэсэгээн, … ерэгшэдтэй налархай зо-… ярилдаха. Тиин улам саа-… ухамайлан адагалхада, …үхэнэй асуудалда тодорхой … үгэхэһөө гадна, тэдэнэй …е тааһан янза харуулна …кэ ажатламаар. Энэ хүмнай …мсараевай нэрэмжэтэ Хэ-… 11 жэлэй политехниче-…унда һургуулиин директор …жап Гергеевич Баяртуев … Аймаг дотор бүгэдэндэ …кэ, олондо хүндэтэй хүн.

…хэр Баяртуев 1959—60 …ай һуралсалай жэлһээ …э тус һургуулиин дирек-… хүдэлжэ, һуралсалые …айдалтай, үйлэдбэритэй … холбоотойгоор эмхидхэхэ … парти, правительствын …тэ тогтоолые хүтэлбэри …, һуралсалайнгаа хүдэл-…е шэнэдхэн табижа эхилээ …гээл энэ үе соо һургуу-…ай ажабайдалда нилээдгүй …убилалта, амжалташье бо-…эжэ тэмдэглэмээр. Хэрбээ …—59 онуудай һуралсалай … дүнгөөр һурагшадай успе-…тинь 70 процент байбал, … үнгэрэгшэ 1962—63 …ай һуралсалай жэлэй һүүл-… процент болоһон байна. … тоо баримтаар ажал хү-…рингөө амжалтые багсаа-…лохогүй ха юм даа. Харин …й шэнэ программын ёһоор һурагшадта гүн гүнзэгы мэдэрэл олгохын түлөө ямар тодорхой ажал хэгдээб гэжэ эндэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй бшуу.

Һурагшадта гүнзэгы эрдэм мэдэрэл олгохын түлөө бүхы предмедүүдээр хэшээлнүүдые яажа үнгэргэхэ тухай залуу багшанарта захяа заабаринуудые тодорхойгоор үгэжэ байхыень дүй дүршэлтэй багшанараа методикын түбэй хүтэлбэрилэгшэд болгон томилһон байна. Тэдэнэр дирекциин табижа үгэһэн тусхай түсэбэй ёһоор нэмэл хэшээлнүүдые эмхидхэжэ, шадамар бэрхэ багшанарай дүй дүршэлые дэлгэрүүлнэ, үнинэй багшанар А. Аюржанаев, Н. Дондокова, Н. Намсараев, Е. П. Гергенова, Б. Мункина болон бусад залуу багшанарта нилээдгүй ехэ туһаламжа хүргэнэ.

Һургуули шадарай колхоз, совхозуудтай нягта холбоо барисаа байгуулжа, һуралсалай үйлэдбэриин бригадануудые эмхидхэһээр табан жэл болообди. Үхибүүд юрэнхы эрдэмые шудалхаһаа гадна, механизаторай, модошо дарханай, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшын мэргэжэл шудалжа гарадаг болонхой. Мүн һуралсалһаа гадуурхи хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ һургуулиин дирекци гол анхаралаа хандуулна. Жэшээлхэдэ, һурагшадай уран һайханай харалгаар, элдэб янзын спортивна мүрысөөнүүдээршье аймаг болон республика соогоо түрүү һуури эзэлдэг. Эдэ бүхы амжалтанууд хадаа манай һургуулиин бүхы коллективэй бата бэхи нэгэдэлые харуулна гэжэ тэмдэглэмээр. Багша нүхэр Баяртуев гансахан һургуулиингаа түлөө оролдодог бэшэ, мүн арад зоной хэрэгэй түлөө хүсэ шадалаа гамнангүй хабаадалсадаг хүтэлбэрилэгшэ юм. Хэжэнгынгээ сомоной Соведэй депутадаар хоёр дахин һунгагдаха зуураа, депутат-арадай зарса гэһэн уялгаяа һунгагшадайнгаа урда нэрэтэй солотойгоор дүүргэжэ байна.

Дүрбэн жэлэй туршада, урда тээншье сомоной Соведэй депутат байхадаа соёл культурын саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ байжа, сомон доторхи культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие нилээдгүй һайжаруулжа шадаа. Жэшээнь, Х. Намсараевай нэрэмжэтэ Хэжэнгын дунда һургуулиин ахалагша классуудай һурагшадай хүсөөр уран һайханай самодеятельностиин агитбригада эмхидхэжэ, холын малшадай фермэнүүд дээгүүр һонирхолтой концертнүүдые табюулаа. Элидхэл, лекцинүүдые үнгэргэлсөө. Мүн соёл сурталай асуудалаар тосхоной ажалшадай дунда хэдэ хэдэн сутлаануудые эмхидхэлсээ. Энэ хүдэлмэриин ашаар айл бүхэн радиотой, газаагуураа сэсэрлиг модонуудые тариһан, газетэ журналнуудыешье олоор захидаг болоһон байна.

Гадна соёл культурын комиссиин заседаниин шиидхэбэреэр Хэжэнтэ тосхоной гол гудамжаар 3 мянга гаран элдэб түрэлэй модод таригдаа.

Эдэбхитэй энэ багшые үнгэрэгшэ хабарай һунгалтаар Хориин аймагай ажалшадай Соведэй депутадаар нэгэн дуугаар дэбжүүлээ юм. Совет багшын хүндэтэ нэрэ зэргые арюунаар сахигша, арад зонойнгоо аша туһада алба хэжэ байһан арадай багша Дугаржап Гергеевич Баяртуевта Хэжэнгын һургуулиин анха тогтоһоор 50 жэл болоһонтой дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй габьяата багша гэһэн нэрэ зэргэ дэмы олгогдоогүйл.

П. СОДБОЕВ,
Хэжэнгын дунда һургуулиин ажалай багша.

Хото хүдөөгэй соёлой һонин

Түрүүшын хэшээл

…энэ һаяшаг …н-Үдэ хотын по-…хээрэлэй Байшан …соёлой университ-… түрүүшын хэ-… болобо. Һурал-…а ерэгшэдэй дун-…үдэлмэришэд, сту-…нэр, геологууд, …ионернүүд, врач-… багшанар, гэрэй … эхэнэрнүүд—өл-…ажалтан, янза бү-… мэргэжэлтэд — …даа 150 гаран … суглларба.

…агшад түрүүн …салайнгаа про-…тай, хэшээлнүү-…нгэрхэ гуримтай …уулагдаа. КПСС …К-гай июниин …умэй эрилтын … искусство хадаа …далтай тон нягт-…боотой байха …й гэһэн зааба-… хүтэлбэри бол-… һуралсалай түсэб зохёогдоо. Нэгэ жэлэй туршада үзэжэ дүүргэхэ гэжэ хараалагдаһан программын ёһоор хүгжэмэй, уран зурагай, театрай искусствын болон уранһайханай литературын асуудалаар дэлгэрэнгы, һонирхолтой лекцинүүд уншагдаха, республикын соёлой элитэ ажал ябуулагшадтай уулзалганууд үнгэргэгдэхэ юм. Университедэй хэшээл һарадаа хоёр дахин, средэ бүри болоно байха.

«КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленум ба ажалшадые эстетическэ ёһоор хүмүүжүүлхэ зорилгонууд» гэһэн һуралсалай түрүүшын лекци хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат нүхэр Найдаков уншаба.

Ном тараагдана

Малай үбэлжэлгэдэ ажаллахаяа холын фермэ, гүүртэнүүдтэ гараһан хүнүүдые уран һайханай хүдөө ажахын литератураар хангажа байхын тула Зэдын аймагта 35 нүүдэл библиотекэ шэнээр эмхидхэгдэбэ. Энэ шухала ниитын хэрэгтэ Хулдайн, Зүлтэрын, Боосын хүдөөгэй библиотекэнүүдэй эрхилэгшэнэр нүхэд Гомжакова, Мамаева, Хайдукова гэгшэд илангаяа эдэбхитэй үүсхэл гаргаа. Аймаг дотор мүнөө 70 гаран эдэбхитэд, һайн дураараа ном тараагшадаар хүдэлнэ.

Д. Бадмажапов.

Ниитын хүсөөр...

Олониитэ эдэбхитэдэй хүсөөр хүдэлдэг элдэб таһагууд, комиссинууд улам улам олошоржо байна. Олон эдэбхитэд өөһэдынгөө ажалһаа гадуур ниитын даалгабари дүүргэжэ ябадаг байна. Советскэ районой милициин таһагай дэргэдэ олониитэ эдэбхитэдэй хүсөөр хүдэлдэг үхибүүдэй таһаг гэжэ бии юм. Эндэ комсомолшууд студентнэр болон бусад хүнүүд ажаллажа байдаг.

Ниитын инспекторнууд Вера Максимовна, Мустафа Ошоровч Могордоевтон үхибүүдые хүмүүжүүлхэ талаар, гэр бүлынхидтэй ехэ хүдэлмэри ябуулжа байдаг.

Л. Степанова.

НАМАРЖААНАЙ ФЕРМЭДЭ АНХАРАЛАА ТАБИИТ!

Саяан уулын хормойдохи Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Намаржаанай фермын 302 үнеэдые 9 һаалишан, хоёр малшан даадаг юм.

Эмхитэй гуримтайгаар хүдэлдэг энэ коллектив һү һааха социалис уялгаяа заатагүй дүүргэхын тула үдэр бүхэндэ шармайн оролдоно. Жэлэй эхинһээ хойшо дааһан үнеэдһээ 18 мянга 260-аад килограмм гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө 1217 килограмм һү һааһан залуу һаалишан Евгения Загланова мүрысэгшэдэй дундаһаа шалгаржа гаранхай. Эдэбхитэй шадамар һаалишад Светлана Сангаева, Ханда Халудорова, Нина Янданова гэгшэд мүн лэ замайнгаа залуурштантай ана мана дабшана.

Үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлдэхэ гээшэ шиидхэхы удхатай гээд фермынхид һайса мэдэрэнхэй. Эндэхи малшад, һаалишад үнеэдэйнгээ, тугалайнгаа байра хамтаржа заһабарилаад, дезинфекци хээ. Удаахан хүрэхэ үбһэ тэжээл, һолоомо тэндээ асарһан байна. Богонёор хэлэбэл, өөһэдһөөнь дулдыдаха бүхы юумэеэ бүрин хэнэ.

Гэхэ зуура урдынхиһаа улам ехээр һү һаадаг болохын тула колхозойнь хүтэлбэрилэгшэдэй талаһаа биратай оролдолго гаргагданагүй.

— Колхозой бүхы фермэнүүдтэ һү һаали урдынхиһаа юундэ доошолжо байнаб?— гээд, колхозой главна зоотехник нүхэр Кузьминһаа асуугаабди.

— Юуб гэхэдэ, олон үнеэднай мүнөө һаагданагүй. Һаядаа эдэ үнеэд тугалдаха юм, — гэжэ нүхэр Кузьмин һанаа амарханаар харюусажархёо. Үнэндөө, һү һаалиинь доошолһон шалтагаан ондоо байха. Жэлэй эхинһээ хойшо үдэртөө үнеэн бүриһөө хахад пүүд, дээшэшье һү һаажа ябаһан һаалишад мүнөө үедэ тэрэнэйнгээ хахадыешье абанагүй. Тодорхойлон хэлэбэл, һаалишад Дари Танхаева, Ханда Халудорова, Роза Иванова гэгшэд үдэртөө үнеэн бүриһөө оройдоол 3—4 литр һү һаана.

— Нёдондо жэлэйхидэ орходоо хоёр дахин ехэ үбһэ тэжээл бэлэдхэгдээ, мянга тухай тонно силос дарагдаа. Тиигэбэшье үбһэ тэжээлээ гамнаха гээд ноёднай бодомжолно, — гэжэ тус фермые даагша нүхэр Ябжанов гайхангяар хэлэнэ. Тиигээдшье энэ жэлдэ хартаабхань урдынхиһаа һайнаар гараа, корнеплодшье яһала хүрэхөөр ургаа. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд үнеэдэйнгээ тэжээл эрид һайжаруулха дүүрэн аргатайшье һаа. Һү һаали түргөөр дээшэлүүлхэ гэжэ бодоногүй. Һаалишадай һаамсаар лэ мал адуулагшад үнеэдыень бэлшээридэ туужа гаргажархина. Хүтэлбэрилэгшэдэйнь заабари иимэ ха.

Тэжээл буйлуулдаг шэнэ түхеэрэлгэ һаяхан эндэ асарагдаһан аад, мүнөө болотор тодхожо табигдаадүй, олон хэрэгсэлнүүдынь дутуу.

Һү һаали дээшэлүүлхэ тэмсэлдэ хубитаяа ехээр оруулжа ябаһан һаалишад, малшадай эрилтэнүүдые саг соонь хангаха тушаа энэ колхоздо анхарал багаар табигдана. Жэшээ болгон иимэ баримта дурдая. Хэдыхэн жэлэй туршада ажаллажа ябаһан һаалишан Светлана Данзанова нарайлха тулатараа ажаллаа. Хаа хаанагүй сахигдадаг хуулиин ёһоор, Светлана 2 һарын саана тусхай амаралтада гараха байгаа бшуу. Теэд тэндэхи хүтэлбэрилэгшэд энэ ажалшанаа эрьеэ, уулзаашьегүй. Колхозой зарим хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй зүгһөө ажалша хүнүүдтээ иимэ албан хойрогоор хандадаг байгаа сагта, ажалынь түргөөр һайжарха, һү һаалинь дээшэлхэ аал.

Дутагдалнуудаа дары усадхажа, һү һааляа түргөөр дээшэлүүлхын түлөө Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой правлени, партийна эхин организаци яаралтай хэмжээ абаха бэзэ гээд найдахаар.

Б. Ширеторов,
Манай штатнабэшэ корр.
Түнхэн.

Хяагтын совхозой гахайшадай үүсхэлые дэмжэхэ зуураа, Кабанскын үйлэдбэриин управлениин Ойморой совхозой гахай үсхэбэрилэгшэд бүри мүнөө жэлһээ үнэ сэнгээр хямда гахайн мяха ехээр абадаг, гүрэндөө тушаадаг болохо гэжэ шиидээд, мүнөө тэрэ тэмсэлээ бэелүүлжэ байнхай. Эндэ эрхимээр хүдэлдэг гахайшад олон. Тэдэнэй дунда гахайшан Пелагея Николаевна Родовикова бүришье габшагай ажалаараа шалгардаг. Зураг дээрэ: гахайшан П. Н. Родовикова.

И ОСЕТРОВОЙ фото.

Социальна тэдхэмжэ тухай Ленинскэ декредэй гараhаар 45 жэл болобо

Социальна талаар ажалшадые хангаха тухай декредые Советскэ правительствын батала абаhанhаа хойшо октябриин 31-дэ 45 жэл гүйсэбэ.

Арад зон тухай түрүүшынгээ үдэрhөө эхилэн совет засагай туйлай ехэ оролдолго гаргадаг байhыень тус декрет гэршэлнэ гээд, РСФСР-эй социальна тэдхэмжын министр Л. П. Лыкова хөөрэнэ. Революциин болоhонhоо хойшо табан үдэр үнгэрөөд байхада, Ажалай арадай комиссариат социальна талаар хэгдэхэ хэмжээ ябуулгануудтай бүхы ажалшадые таниюулhан юм. Тэрэнии хүтэлбэрилхын тула гүрэнэй харгалзан тэдхэхэ арадай комиссариат байгуулагдаа, тэрэнь 1918 оной апрель hарада социальна тэдхэмжын арадай комиссариат болгон шэнэдхэгдээ hэн.

Социальна страхованиин, социальна тэдхэмжын хэмжээ ябуулгануудта Советскэ правительство, профсоюзууд мүнгэ зөөри ехээр гаргашалдаг. 1962 ондо энэ хэрэгтэ 11,3 миллиард түхэриг, энэ жэл 12 миллиард түхэриг hомологдоо. Мүнөө үедэ 25 миллион үлүүтэй хүдэлмэришэд, алба хаагшад, колхознигууд, бусадшье ажалшад манай орондо пенси абадаг.

Гүрэнэй пенси тухай хуули пенсидэ гарахада ехэ таарамжатай эрхэ байдал бии болгоно. Шахтёрнууд, металлургнууд, химигүүд, арадай ажахын хүндэ хүшэр hалбаринуудта ажаллажа байhан бусад хүнүүдтэ энэ талаар тусхай хүнгэлэлтэ үгтэдэг гээшэ. Врачнуудта, багшанарта, бусад зарим ажалайшье хүнүүдтэ олон жэлдэ алба хэhэнэйнь түлөө пенси түлэгдэдэг.

Харин капиталис оронуудай ажалшад тад ондоо байдалтай. США-да 65 наhатайдаа, Норвегидэ, Канадада 70 наhатайдаа пенсидэ гарадаг.

Парти болон Советскэ правительство гансахан пенсиин талаар бэшэ, мүн ажал хэжэ шадахагүй хүнүүдтэ ондоошье туhаламжа горитойгоор үзүүлдэг. СССР-тэ усалтажа гэмтэхэ ябадал hэргылхэ, үсөөрүүлхэ талаар ехэ хэмжээнүүд абтадаг. Тэрэнэй ашаар хэдэн мянган хүнүүд бэеынгээ элүүрые hэргээжэ хүдэлхэ аргатай болоо. Ажал хадаа инвалидуудай бэеын элүүрые hэргээлгэдэ нилээд ехэ туhа хүргэдэг гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Тиимэhээ инвалидуудай тоо үсөөрүүлхэ, бэеынь элүүртэ hаад татахагүйгөөр тэдэнии ажалда оруулха гээшэ гүрэн түрын шухала зорилго болоно.

Инвалидуудай болон үтэлhэн зонуудай байха интернат-гэрнүүдые саашадань олон аад, болбосон зохид болгохо талаар мүн лэ ехэхэн юумэ хэгдэнэ. Инвалидуудта протезно-ортопедическэ туhаламжа түлбэригүйгөөр үзүүлэгдэдэг. Велосипед, мотоколясканууд үгтэдэг, гараар жолоододог хүнгэн автомобильнууд хямда сэнтэйгээр худалдагдадаг.

Манай орон дотор эхэнүүд болон нялхануудые хамгаалан сахиха ябадалда бага бэшэ анхарал хандуулагдадаг. Олон үхибүүтэй, мүн эрэ нүхэргүй эхэнүүдтэ hара бүриин нэгэн доро үгтэдэг туhаламжа үзүүлэгдэнэ. «Эхэ-герой» гэжэ хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдодог. «Эхын алдар» гэжэ орден, «Эхын медаль» гэжэ медаль байгуулагданхай.

«Үндэр наhатай гү, али инвалид болоод, ажал хэжэ шадахаяа болиhон бүхы эрхэтэдые гүрэнэй зургаанууд, профсоюзууд, колхозууд национальна доходой дээшэлхэ тудам хорин жэлэй туршада удаа дараагаар өөрынгөө тэдхэмжэдэ абаха байна. Үбшэнэй шалтаганаар ба ажал хэжэ шадахаяа болиhоной шалтагаанаар үгтэдэг тэдхэмжэ, үтэлхэдэнь үгтэдэг пенсинүүдые колхознигууд абадаг болохо. Үтэлhэн, мүн инвалид болоhон дээрэhээ абтадаг болоhон пенси ехэ болохо байна. Үндэр наhатадай, инвалидуудай байха болбосон түхэлтэй интернат-гэрнүүд городто, хүдөөдэ олоор баригдаха юм. Тэрэ гэрнүүдтэ байхые хүсэhэн бүхы хүнүүд тэндэ түлөөhэгүйгөөр hууха,—гэжэ партиин Программа соо хэлэгдэнэ.

Партиин Программын эрилтэнүүд социальна тэдхэмжын органуудай үмэнэ шэнэ шэнэ харюусалгата зорилгонуудые табина.

(ТАСС).

АГЫН hОНИН

БАЯН ТАРЯАН

Округой хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд октябриин эхеэр гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө дүүргээ. Округ 13,5 мянган тонно худалдаха түсэбтэй байhан аад, 17 мянга гаран тонно гэхэ гү, 1 миллион 65 мянган пүүд таряа гүрэндөө тушааhан байха юм.

Мүнөө таряа хуряалга, үрэhэ хаалга дүүргэгдэжэ байна.

hУРАЛСАЛАЙ КОМБИНАТ

КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгон, колхознигуудай hуралсал шэнэ түхэлтэйгөөр эмхидхэhэн байна. Профессиональна үйлэдбэриин (механизаторнуудай бүгэдэ ниитын hуралсал), мүн политическэ бэлэдхэлэй hуралсал юрэнхы эрдэмэй hуралсалтай нэгэдхэгдэн ябуулагдана. Зугаалайн Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо эмхидхэгдэhэн hуралсалай комбинадта 100 гаран хүн hуралсаха байна. Политhуралсал, механизаторнуудай бүгэдэ ниитын hуралсал, 5—8 классуудай заочно hурагшадта консультаци үгэлгэ комбинадай программада оруулагдана.

Иимэ комплексно hуралсал Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо эмхидхэгдэнхэй.

Б. Дамдинжапов.

ҮБЭЛ ОЙРТОО... Ф. Сорокиной фотоэ[...]

Үшөө нэгэ мастер

Нима Ивахинов Буряадай хүдөө ажахын институтда hуража ябахадаа сүлөөтэй сагаа спортдо зорюулжа, классическа барилдаанай орёо хүндэ техникэ, гуримтай танилсадаг hэн. Хэдэн жэлэй туршада барилдаагаар Нима үетэн нүхэдэйнгөө дундаhаа онсо шалгардаг байгаа. Залуу барилдаашамнай гансашье классическа барилдаагаар мүрысэдэг бэшэ, харин дүрэ булялдаан, бүхэ барилдаанда хабаадалсажа, республикын чемпион гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ оло дахин хүртэлсэhэн байна. Хүнгэншэг бэетэй барилдаашад соохоо холо ойгуур суурхаhан Нима Ивахинов Росси Федерациин хүдөөгэй спортсменүүдтэй тулалдахаар hаяхан Ростов-на-Дону город ошоhон юм. Росси бүхэлиүүлтэй барилдаhан Нима Ивахинов эндэ амжалта туйлажа, «Урожай» бүлгэмэй шамбайшуул соохоо хоёрдохи hуури эзэлбэ. Тингэжэ энэ нүхэрнай Буряадай барилдаашад соохоо эгээн түрүүлэн спортын мастерай нормо дүүргэбэ.

Н. Иванов.

Түрүүшүүлэй нэгэн

Халтар хара үнэгэ үсхэбэрилхэ талаар республикын агнууриин ажахынуудай дунда Баргажанай агнууриин ажахы hайн амжалта туйлаа. Эндэ хэдэн жэлэй туршада халтар хара үнэгэ харууhалжа ябаhан В. М. Молчанова республикын ажахынуудай хоорондо дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ түрүү hуури эзэлбэ. Валентина Матвеевна тэжээжэ байhан 37 үнэгэнhөө 266 гүлгэ абажа, энэ жэлэйнгээ түсэбые холо үлүүлэн дүүргэбэ.

К. Димов.

Энээниие дуулаа hэн гүт?

Бүхэ резинэ

Искусственна каучугаар хэгдэhэн резинэ ёhотой байгаалиин каучугаар хэгдэhэн резинэдэ орходоо hураггүй түргэн халадаг. Тиимэhээ химигүүд элисэ, халасагүй бэхи резинэ синтетическэ (хэмэл) каучугhаа гаргахын тулада олон жэлдэ ехэ оролдолго гаргаа. Нүүрhэн болон нефтиhээ абтаhан органическа бодосоор бүтээгдэhэн искусственна каучук hаяхан бии болгоо. Тэрэниие уритановай каучук гэжэ нэрлээ. Тиимэ каучугаар хэгдэhэн галошо хүнэй хэдэн үе дамжагдан үмдэгдэжэ болохо байна. Тиихэдэ тэрээгээр хэгдэhэн шинэ өөрынгөө «эзэнэй»—автомашинын хэрэгhээ гаратар бүтэн байха.

Календарьhаа абтаба.

Хани халуунаар үдэшэбэ

Культурын байшанда хүн зон дүүрэн. Илангаяа эндэ залуу хүбүүд олон. Баргажанай ажалшад хүбүүдээ сэрэгэй албанда үдэшэхэеэ эндэ суглараhан байгаа бшуу.

Үдэшэлгын суглаае аймагай гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо А. Х. Филиппов нээбэ. Үдэшэлгэн дээрэ сэрэгэй комиссар И. И. Янушевский, үнинэй коммунистнуудай зүгhөө пенсионер Н. Н. Эдиаг, түрэлхидэй зүгhөө Г. Д. Пепеляев гэгшэд уялгата албаяа hайнаар дүүргэжэ ерэхыень юрөөгөө.

— Сэрэгэй албанда абтаад байhан бидэнэрые нимэ hайханаар үдэшэжэ байhандатнай Баргажан тосхоной ажалшадта баяр баясхалан хүргэнэбди. Сэрэгэй албанда мордоhон бидэнэр хаанашье ябаха хадаа Эхэ ороноо нюдэнэй сэсэгы мэтэ хамгааалалсажа ябахабди,— гэжэ Б. Доржиев найдуулаа.

Удаань ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь К. Бадмаев ажал хүдэлмэридөө эрхим hайнаар ажаллаhан түрүүшүүлдэ грамота барюулhан, комсомолдо ороhон залуу хүбүүдтэ биледүүдыень б а р ю у л б а. Культурын байшангай уран hайханай бүлгэмэйхид ехэ программатай концерт харуулаа.

С. Очиров.

Социалис оронуудаар

КУКУРУЗАШАДАЙ hАЙНДЭР

Энэмнай кукурузашадай ёhотойл hайндэр байгаа даа: гоё гоё сэсэгүүдээр, лентэнүүдээр шэмэглээтэй автомашинанууд дээрэшье, мотоциклнуудые унаадшье, мүн ябагаар ябаадшье Михаловска бүхы районhоо ерэhэн кооператорнууд Палинда олоороо үзэгдэнэ. Эдэнэр кукуруза ургуулгын хүсэтэ арга зэмсэгүүдые харахаяа, кукуруза ургуулдаг тон ехэ дүй дүршэлтэй хүнүүдтэй танилсахаяа тиишэ ерэhэн байгаа. Палинай кооператорнууд мүнөө зун 100 гектар талмай бүриhөө 50—50 центнер, олохон участогуудта 80—80 центнер кукурузын ороohо хуряажа абаhан байха юм.

Палинцуудай туйлаhан амжалтые бүхы районойхин тэмдэглэбэ. Үндэр баян ургаса абадаг бэрхэшүүл тухай, эгээн түрүүн тэдэнэй ударидагша—агроном Андрей Вирчик тухай булта hайн hайхан үгэнүүдые хэлээ. Агроном Андрей Вирчигэй ашаар кукурузын нимэ баян ургаса абтаа бшуу.

— Нимэ ургаса булта абажа шадаха байна. Гол шухалань юуб гэбэл, энэ ургамалда дуратай байха, тэрээндэ ёhотой hайнаар хандаха хэрэгтэй,—гэжэ Андрей Вирчик тобшохоноор хөөрэбэ.

Палинай кооператорнууд поли дээрээ кукуруза түрүүшынхеэ хаяжа байгаа бэшэ юм. Зүгөөр мүнөө жэлэйхидэл адли нимэ ехэ ургаса гээшые тэдэнэр хэзээдэшье абаагүй бэлэй. Палинай кукурузашадай туйлаhан амжалтын «нюуса» тухайда мүнөө хэлэхэнь бэрхэтэйшэг байна. Теэд ажахын энэ hалбари таба үлүүтэйхэн жэлэй саада тээ хүгжэжэ эхилээ юм гэжэ сэхэ хэлэмээр. Советскэ правительствые толгойлогшо Н. С. Хрущев социалис Чехословакида хани ёhоор айлшалжа ерэхэдээ, «полиин хатанай» угаа ехэ удха шанартай байhан тухай манда ойлгуулжа үгөө юм гэжэ Палинай кооператорнууд хөөрэнэ. Үүсхэлшэ агроном Андрей Вирчик гэгшэ Н. С. Хрущевой үгэhэн зүбшэл заабаринуудые илангаяа гүнзэгыгөөр ойлгоо. Энэ агроном хамтынгаа ажахын саашанхи хүгжэлтэ тухай хэнhээшье ехээр бодолгото болоошо, үнэтэ энэ ургамалай угаа ехэ арга боломжонууд тухайда заримдаа бүхэли hүниндөө бодомжолон hуугша hэн. Энэ ургамалай ашатай туhатайнь ажаг hэжэггүй байгаа. Гэбэшье кукурузые ёhотой hайнаар элдүүрилэн ургуулха хэрэгтэ бүгэдэ зоноо зоригжуулан элсүүлхэ ёhотой байhан юм. Тиин кооператорнууд өөhэдынгөө агрономой үүсхэлые эдэбхитэйгээр дэмжээ бэлэй.

Тэрэ гэhэнhээ хойшо кукуруза тариха тарилгын талмай жэлhээ жэлдэ ехэ боложо байгаа. Мүн ургасаньшье дээшэлжэ байhан юм. Зүгөөр гектарhаа 50 центнер ороohо абажа боломоор бэшэ шэнги hанагдадаг бэлэй. Советскэ Союзай эрхим кукурузашад гайхамшаг ехэ ургаса абана гэжэ Чехословакиин таряашад дууладаг байгаа. Теэд кооперативтань машина техникэ дутамаг, кукуруза ургуулха онол арга багашаг байhан юм. Энэ ушар Андрей Вирчигэй hанаа сэдьхэлые илангаяа ехээр зобоодог hэн.

Чехословакида кукуруза хуряалгын советскэ комбайнууд ерэхэнь гэжэ нэгэтэ Андрей Вирчик дуулаба. Кооперативтаа нимэ hайн машинатай бологшоhайбди гэжэ энэ агроном үнинэй бододог hэн. Тиин hайнаар хүдэлхэhөө гадна, мүн 70 хүнэй хүдэлхэ ажал хэдэг нимэ комбайн кооперативтаа абаха гэжэ Андрей Вирчик оролдоhон юм. Тиин нимэ машина Палинай газар дээрэ бии болоо бэлэй.

Хабарай саг ерэжэ, агроном болон тэрэнэй нүхэд-кукурузашад арга боломжонуудаа тодорхойгоор зүбшэн хэлсэжэ үзөөд, бүхы талмай дээрэhээ гектарай 50—50 центнер кукурузын ороohо, 500 центнер эшэ набшаhа хуряажа абаха гэжэ шиидэhэн байгаа.

«Юрэ бусын юумэн гэжэ байд аггүй,»—гэжэ Андрей Вирчик хөөрэнэ.—Бүхы юумэн хүн зонhоо, тэдэнэй арга шадабариhаа болодог байна. Бидэ кукурузые эгээн ашагтай ургамал гэжэ тоолонобди. Тиимэhээ энэ ургамалаа эгээн hайн газартаа таринабди, бүхы талмай дээрээ квадратно-гнездовой аргаар кукурузаяа таридагбди. Эртын тарилга эгээн шухала байна. Бүри апрель hарада үрэhээ хаяад, хоёр дахин борнойлhон, хэдэ хэдэ дахин минеральна болон органическа үтэгжүүлгэ хэhэн, бог үбhыень ходо-доо түүжэ байhан байнабди. Богонёор хэлэхэдэ, агротехникын хараалдаг бүхы заабаринуудые бэелүүлжэ байгаабди, тиихэдээ эдэ бүхы хүдэлмэринүүдые гол түлэб машина зэбсэгэй ашаар хэдэг байгаабди.

Кооператорнуудай хэhэн ажал хүдэлмэринь ехэ аша үрэтэй байгаа. Палинцууд абаhан уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргээ. Кооператив өөртөө хүсэд хүрэхэ ороohо таряатай, тэжээлтэй болоhон, хүршэ кооперативуудта болон хамтын ажахынуудта хани ёhоор туhалhан байха юм.

— Хүсэд хүрэмөөр кукурузын ороohотой, силостэй болонхойбди,—гэжэ Палинай кооператорнууд хэлэнэ.—Тиимэhээ мяха, hүншье баhал элбэг байха болоно. Гүрэндөө hү худалдаха түсэбөө бүри ноябрь hарада дүүргэхэбди. Жэлэй дүүрэтэр түсэбhөө гадуур 25 мянган литрhээ бага бэшэ hү худалдахабди.

Энэ үедэ үүсхэлшэ-агроном А. Вирчик саашанхи хүгжэлтэ тухайдаа бодомжолжо байна. Гектарhаа 50 центнер кукурузын ороohо абаха гээшэ үшөөл бага гээшэ, энээнhээшье ехые абажа болохо юм гэжэ тэрэ бодоно. Мүн кукуруза тариха тарилгынгаа талмай үргэдхэхэ арга боломжо бии.

Нигэжэ Палинай хамтын ажахы хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байна. Таряашад-кооператорнууд мүнөөдэр гайхамшаг ехэ амжалта туйлаха зуураа, мүн үглөөдэр тухайгаа бодоно, улам бүри баян дэлгэр байдалтай болохо гэжэ оролдоно.

Илья Масленников,
ТАСС-ай корр.

Прага.

ГДР-эй соёл культурын hонинууд

ГДР-тэ соёл культурын талаар hүүлэй недели соо юун болооб гэбэл, театр, хүгжэмэй VII фестиваль Берлин хотодо боложо үнгэрбэ. Зүгөөр республикынгаа тогтоhоор 14 жэлэй ойе тэмдэглэhэн немец ажалшадай соёлой hонинууд энэ тэдыгээр дүүрэшэнэгүй. Энээниие удаадахи баримтанууд гэршэлнэ.

hУНГАЛТЫН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Берлиндэ немецкэ гүрэнэй оперын байшан соо ГДР-эй соёл культурын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай конференци болобо. Арадай палатада, арадай нютагуудтахи зургаануудта hунгагдаха hунгалтатай дашарамдан, бүхы республика доторхи театрай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда социалис мүрысөөн дэлгэрhэн байна. Энэ мүрысөөнэй дүн профсоюзай конференци дээрэ гаргагдаба.

Ганс Отто гэгшын нэрэмжэтэ нэгэдэхи шангые Лейпцигэй гүрэнэй театрнуудай нэгэдэл абаа. Энэ нэгэдэлдэ оперно, драматическа, камерна театрнууд, мүн опереттын болон залуушуулай театрнууд ороно. Тус нэгэдэлдэ 2500 хүн ажаллана. Хоёрдохи шан Максим Горькиин нэрэмжэтэ Берлинэй театрта, гурбадахи шан «Ландесбюнен» гэжэ Дрезденэй нэгэдэлдэ олгогдоо. Дрезденэй нэгэдэлдэ хүдөөгэй болон хүдэлмэришэнэй клубуудай сценэ дээрэ зүжэг наада табидаг хэдэ хэдэн театрнууд хабаадана.

Мүрысөөнэй дүн гаргахада тэрэшэлэн ГДР-эй столицын театрнуудай коллективүүд—Берлинэй ансамбль, хани барисаанай театр, Нейстрелицдэхи Фридрих Вольфын нэрэмжэтэ театр, Плауэнэй гүрэнэй театр, мүн театрай мэдээжэ ажал ябуулагшад hайн амжалта туйлаба гэжэ тэмдэглэгдээд, Фриц Хеккертын нэрэмжэтэ медаляар шагнагдаба.

Бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ болоhон Дрезденэй картина галерей hунгалтын хүндэлэлдэ хубитаяа оруулаа. Генеральна директор Макс Зейдевиц «Мүнөөнэй социалис искусство» гэhэн шэнэ таhаг картина галерейдэ баяр ёhололой ориоп байдалда нээгээ.

ХОЁР ВЫСТАВКЭ

Унтер ден Линден гэжэ газарта hаяхан hонирхолтой выставкэ нээгдэбэ. Эндэ уран зураг, скульптура болон прикладной искусствын 500 хүдэлмэринүүд табигданхай. Эдэ зурагуудай авторнуудай 200 хүниинь самодеятельнэ искусствын түлөөлэгшэд болоно.

Фридрихштрассе гэжэ газарай павильон соо фото-зурагуудай түрүүшын выставкэ нээгдэбэ. Энэ выставкэдэнь мэргэжэлтэй фотографуудай хүдэлмэринүүдhээ гадна, мүн фото-зурагуудые абаха дуратайшуулай хүдэлмэринүүд табятай. Иимэ фотовыставкэнүүдые жэлдээ хоёр дахин эмхидхэжэ байха гэжэ шиидэбэ.

Энэ хоёр выставкэнүүдэй экспонадууд ГДР-тэ социалис байгуулалтын ехэ амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байhые эли тодоор гэршэлэн харуулна.

«ДЕФА» СТУДИИН ШЭНЭ ПРЕМЬЕРЭ

Германска Демократическа Республикын тогтоhоор 14 жэлэй ойдо зорюулан, «ДЕФА» гэдэг документальна фильмнүүдэй студи «Германиин түлөө тэмсэл» гэhэн кинофильмые Берлинэй «Космос» кинотеатр соо харуулба. Тус кинофильм бүхы арад зонойнгоо эрхим hайн байдалай түлөө антифашистнуудай, немец хүдэлмэришэдэй шэн зоригтойгоор тэмсэhэн тэмсэл тухай хөөрэжэ үгэнэ.

Бодото баримтануудые үндэhэ болгоhон энэ фильм гушаад оной үеhөө эхилээд, СЕПГ-гэй VI съезд хүрэтэрхи, ГДР-тэ социализм дэлгэрэнгыгээр байгуулжа эхилhэн саг хүрэтэрхи үеые харуулна.

Евгений Башмачников,
ТАСС-ай корр.

МОНГОЛОЙ АРАДАЙ РЕСПУБЛИКА. Улаан-Баатарай Чойбалсанай нэрэмжэтэ гуталай фабрикын цех соо.

ТАСС-ай фотохронико.

Хилын саанаhаа

Шэнэ премьер хуушанай политикые үргэлжэлүүлнэ

ЛОНДОН, октябриин 30. (ТАСС). «Шэнэ премьер-министр Дуглас-Хьюм түрүүтэй консервативна правительство Макмилланай правительствын урагшагүйдэhэн политикые үргэлжэлүүлхэ хүсэлэнтэй» гээд «Англия, вперед!» гэжэ түрүү үзэл баримталдаг организациин хэблэлэй hүүлшын номер соо хэлэгдэнэ.

«Поларис» гэжэ ракетэнүүдээр хангагдаhан Америкын уhан доогуур ябадаг онгосонуудай бааза Англида үлэхэ, НАТО-гой олон талын хабаадалгатай ядерна хүсэнүүдые байгуулха тухай США-гай дурадхалые правительство дэмжэхэ, энэнь Баруун Германиие ядерна зэбсэгтэй болгохо, ехэ гаргашатайшье байгаа hаань, Англиин сэрэгүүд Баруун Германида урда мэтэ үлэхэ гэжэ хэблэл заана.

Дагомейн саг зуурын правительство[...] пресс-конференци

ПАРИЖ, октябриин 30. (ТАСС). Дагомейн саг зуурын правительство шадаал hаа түргэнөөр орон дотороо бүгэдэ ниитын hунгалта үнгэргэхэ хүсэлэнтэй гээд үсэгэлдэр Котону городто болоhон пресс-конференци дээрэ саг зуурын правительствые толгойлогшо полковник Согло мэдээсээ. Оронойнгоо засаг түрые армиин гартаа абаhанай hүүлээр Дагомейн саг зуурын правительствые полковник Согло байгуулhан юм. hунгалтын hүүлээр Дагомейн шэнэ правительство байгуулагдаха гэжэ Согло хэлээ.

Франс Пресс агентствын корреспондентын Котону городhоо дамжуулhанай ёhоор Магын правительствын баталhан бүхы хэлсээнүүд болон договорнууд хүсэндөө үлэхэ гэжэ Согло мэдүүлээ. «Президент Магын байха үедэ манай харилсаан бүхы оронуудтай ямар байгаа hэм, мүнөө тэрэ хэбээрээ үлэхэ» Согло мэдүүлhэн байна.

Магын правительствын министрнүүдэй хуби залан тогтоходоо, тэдээндэ эсэргүү[...] шье шэнэ хэмжээнүүд абт[...] гэжэ Согло мэдүүлээ. Тэдэнэр[...] үедэ «Гезо» гэжэ сэрэгэй ла[...] армиин харуул доро бултадаа[...] гээд Согло тэмдэглээ. Орон[...] ёhо гуримай hэргээгдэhэнэй[...] лээр гэртээ бусахыень тэд[...] зүбшөөгдэхэ юм.

Удаань саг зуурын правит[...]вын гэшүүд Ю. Мага, Ж. Ахо[...]бе, С. Апити гэгшэд пресс-кон[...]ци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Дагомей[...] зуурын правительствын дүрб[...] шүүд бултадаа «нэгэн hан[...]нууд» гээд онсолон тэмдэглээ.

Африкын дүрбэн гүрэниие толгойлогшонорой уулзалга

НЬЮ-ЙОРК, октябриин 30. (ТАСС). Алжир Марокко хоёрой хоорондохи арсалдаае амгалан ёhоор гуримшуулха зорилгоор Алжирай президент Ахмед Бен Белла, Мароккын хаан Хасан II. Эфиопиин хаан Хайле Селассиие I, Малиин президент Модибо Кейта гэгшэдэй түрүүшын уулзалга Бамакода президентын[...]ной байшан соо мүнөөдэр б[...]

Африкын дүрбэн гүрэниие[...] гойлогшонорой зүблөөн час[...] саг соо үргэлжэлжэ, хэлсэ[...] «хангалтатай» байгаа гэжэ[...] агентствын корреспондент [...]hаа дамжуулна.

Каирай хэблэл баасистнуудые элишэл[...]

КАИР, октябриин 30. (ТАСС). Ирагай гурбан студент—Баасистска засаг түрэдэ дурагүйлхэдэг Арабуудай националистическа хүдэлөөнэй гэшүүд Мосулда арестовалагдаад, сүүд болон мүрдэлгэгүйгөөр тэрэ үдэртөө буудуулан алуулhан байна гээд, Каирай газетэнүүд Бейрудhээ абтаhан мэдээсэлнүүдые үндэhэ болгон бэшэнэ. Баhа зургаан хүниие баасистнууд түрмэ соо зобоожо туляажа байнхай гээд мэдээсэл соо хэлэгдэнэ.

Ирагай юристнүүдэй союзые Ирагай засагаархид тараагаа. Юуб гэхэдэ, союзай гэшүүд хадаа энэ союзай хүдэлмэридэ hунгагдаха кандидадуудай списоктэ баасистнуудые оруулхаhаа арсаhан байха юм. Тиихэдэ, союзай хүтэлбэриин hу[...] Ирагай сэрэгэй губернатора[...] ралтаар хоёр дахин хойшолуу[...]hан байгаа.

Ирагай юристнүүдэй союз[...] раагдаhые тайлбарилхадаа «А[...]бар» газетэ нигэжэ бэшэнэ[...] доторхи демократи болон эр[...]лөө тухай «Баас» партиин [...] бэриин батаалан халэдэгтэй зас[...] хидай энэ шиидхэбэри огто т[...]данагүй. «Баасистнууд эрхэ[...] демократи, социализм тухай п[...] мэдүүлгэнүүдые хээд лэ, үнэндөө арадай эрхэ сүлөөе [...] демократическа үзэл бодол ба[...]лагшадые хашана хэhээнэ, угаа ехэ түрмэ болгожорхёо[...] газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

Совет айлшад Монголдо

УЛААН-БААТАР, октябриин 30. (ТАСС). Гадаадын оронуудтай хани барисаа, культурна холбоо байгуулха совет бүлгэмүүдэй союзай болон совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй делегаци мүнөөдэр Улаан-Баатарай хүдөө ажахын институтда ерээ.

Монгол-совет хани барисаанай hарын хэмжээ ябуулгануудта хабаадалсажа байhан совет айлшадые институдай мянга гаран студентнүүд болон багшанар халуунаар амаршалаа. Делегациие толгойлогшо РСФСР-эй Верховно Соведэй П[...]диумэй Түрүүлэгшэ Н. Г. И[...] Советскэ Союзай экономикын[...]ка, техникын туйлалтануу[...] сугларагшадта хөөрэжэ үгөө.

Мүн энэ үдэр делегаци хаа[...] ажалай болон ветеринариин т[...] научно-шэнжэлэлгын инсти[...] хүдэлмэрилэгшэдтэй, тэрэ[...] КПСС-эй XXII съездын нэрэ[...] тээрмын комбинадай хүдэлмэр[...]тэй уулзаа.

СЕАТО-гой сэрэгэй советнигүүдэй зүбл[...]

БАНГКОК, октябриин 30. (ТАСС). СЕАТО-гой сэрэгэй советнигүүдэй хоёр үдэрэй зүблөөн эндэ болоод мүнөөдэр хаагдаба. Зүүн-Урда Азида сэрэгэй шэнэ манёврнуудые хэхэ түсэбүүдые зүблөөндэ хабаадагшад хаража үзөө. Бүлэглэлэй хүсэ шадалые саашадань ехэ болгохо шухала байhан тухай советниг[...] намжаяа хэлээ гээд Таиландын[...]циин маршал Тави Чуласаб [...] конференци дээрэ мэдээсээ.

Редактор Ц. ОЧИРО[...]

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур

1963 оной ноябриин 1.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица ЛЕНИНА, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25-41, 38-30, информации—32-74 и переводов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н00566. Зак. 5635.